

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Helena Jaska

**KAPLANI ROLLI LOOMINE PÄÄSTEAMETISSE:
EESMÄRGID, ÜLESANDED JA TÖÖTAJATE HOIAKUD**

Lõputöö

Juhendaja:

Helen Viilup, MA

Kaasjuhendaja:

Stella Polikarpus, MA

Tallinn 2024

ANNOTATSIOON

Kolledž/instituut: Päästekolledž	Kaitsmise kuu ja aasta: juuni 2024
Töö pealkiri eesti keeles: Kaplani rolli loomine Päästeametisse: eesmärgid, ülesanded ja töötajate hoiakud	
Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Creating the role of chaplain in the Estonian Rescue Board: goals, tasks and employee attitudes</i>	
<p>Lühikokkuvõte: Lõputöö eesmärk on selgitada välja Päästeameti töötajate hoiak kaplaniteenistuse suhtes ja huvi selle teenuse kaasamise vastu Päästeametis. Lõputöö uurimismetoodikaks on kvantitatiivne uuring ning andmekogumise meetodina kasutatakse poolstruktureeritud küsimustikku.</p> <p>Töö koosneb kahest peatükist, milles esimeses antakse ülevaade teemaga seotud mõistetest, antakse ülevaade hingehoiu ja kaplani ülesannetest ja eesmärkidest ning kirjeldatakse kaplaniteenistuse toimimisest Eesti asutustes ja välismaal.</p> <p>Uuringu tulemusel leiti, et enamik osalejaid ei tundnud tingimata otsest konkreetset vajadust kaplaniteenistuse järele, kuid nägid teatud juhtudel selle kasulikkust. Kui Päästeametis oleks kaplan, eelistaks küsitletud, et ta tegutseks vabatahtlikkuse alusel või oleks vajadusel kutsutav.</p> <p>Töös tehakse ettepanek viia läbi sarnane uuring kõikide Päästeameti töötajate seas ning uurida ka kaplani ettevalmistust Päästeameti kontekstis. Samuti tehakse ettepanek jälgida inimeste vaimse tervise muutusi ajas ning nende valmidust abi vastu võtta ja otsida.</p>	
Lisad: -	
Võtmesõnad: kaplan, kaplaniteenistus, hingehoid, vaimne tervis	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>chaplain, chaplaincy, pastoral care, mental health</i>	
Säilitamise koht:	
Töö autor: Helena Jaska	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Helen Viilup	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/
Kaasjuhendaja: Stella Polikarpus	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor/instituudi juhataja:	Allkiri:

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

Hingehoid – töö, mille eesmärgiks on olla kannatavale/kriisis inimesele toeks tema enda vajadustest ja veendumustest lähtuvalt. Hingehoidja hoolitseb inimese kui terviku eest, keskendudes eksistentsiaalsetele ja usulistele teemadele. (Kutsestandard hingehoidja tase 6).

Kaplan – ordineeritud vaimulik, kes kuulub Eesti Vabariigis registreeritud usuühendusse või Eesti Kirikute nõukogu liikmeskirikusse, kellel on oma usuühenduse juhtorgani volitus töötamaks väljaspool kirikut mõnes muus organisatsioonis (Haamer, 2008).

Kriis – raske olukord või ohtlik seisund (Erelt, *et al.*, 2018).

PTSH – rahvusvaheliselt tuntud ka kui PTSD ehk post-traumaatiline stressihäire, mis tekib seoses läbielatud traumaga, enamasti juhul, kui trauma on juhtunud inimese endaga (Peaasi.ee, 2024).

PÄA – Päästeamet.

Süsteemne kriis – negatiivne sündmus, mis sisaldab üllatuse elementi ning ohustab isikute vara, ressursse ja heaolu (Zdziarski, Dunkel, & Rollo, 2007, p. 6).

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. KAPLANITEENISTUS JA SELLE OLEMUS.....	8
1.1 Kaplaniteenistuse olemus	8
1.2 Vaimse tervise nõustamine	11
1.3 Kaplanite kaasamine teistes riikides	12
1.4 Kaplanite kaasamine teistes Eesti asutustes	14
1.5 Kaplani roll kriisis.....	16
2. EMPIIRILINE UURING	19
2.1 Metoodika ja valim.....	19
2.2 Empiirilise uuringu tulemused.....	20
2.2.1 Vastanute taustaandmed.....	20
2.2.2 Uuringu tulemused.....	22
2.2.3 Järeldused ja ettepanekud	36
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	44
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	52
LISA 1. Ankeetküsitluse küsimused.....	53

SISSEJUHATUS

Erinevad kriisid nagu Covid 19 ja sõda Ukrainas on tinginud elanikkonna vaimse tervise halvenemise kogu maailmas (Lakatos & Rucska, 2023; Martin, *et al.*, 2022; Rimpelä, *et al.*, 2023), sealhulgas Eestis (Laidra, *et al.*, 2023). Sama kehtib ka päästeteenistujate ja teiste esmareageerijate seas üle maailma (Jahnke, *et al.*, 2016). Esmareageerijad on iseäranis ohus (Kyron, *et al.*, 2022; Wolffe, *et al.*, 2023), sest nende vaimsele tervisele on surve kriiside ajal veelgi suurem kui tavakodanikele, mistõttu peab Päästeamet vastavalt oma strateegiale panustama lisaks tavakodanikele ka päästevõrgustiku inimeste heaolu tagamise (Päästeamet, 2021). Päästeamet on ka elanikkonnakaitse asutus, mille üheks eesmärgiks on inimeste toetamine kriisis, muuhulgas pakkudes ka psühhosotsiaalset kriisiabi (Päästeamet, 2024).

Probleemid vaimse tervisega mõjutavad tõsiselt inimeste üldist heaolu ning nende võimekust elus ja tööl hakkama saada, mistõttu on oluline, et organisatsioon pakuks piisavalt tuge ja võimalusi olukorra leevendamiseks ja parandamiseks.

Kaplaniteenistus pakub selleks mitmeid võimalusi, mis erinevad traditsioonilisest psühholoogilisest nõustamisest, mida mõningates asutustes töötajatele võimaldatakse. Kaplaniteenistuse põhiülesandeks on oikumeenilisuse põhimõttele toetudes teenida inimesi lähtuvalt nende vajadustest ning sõltumata nende usulisest kuuluvusest või selle puudumisest (Eesti Kirikute Nõukogu, 2024). Kaplan pakub hinnangutevaba toetust ja ärakuulamist ning erinevalt psühholoogi juures käimisest ei pruugi kaasneda sellega sama sotsiaalset stigma ega võimalikke tagajärgi. Kaplan pakub organisatsioonile lisaväärtust, mis on erinev psühholoogist, mitmeti ka sellepärast, et kaplani olemasolul on kaplan osa organisatsioonikultuurist, mitte asutuse väline isik nagu psühholoog sageli – ent mitte alati – on.

Kaplan saab toetada Päästeametit elanikkonnakaitse ülesannete täitmisel, näiteks kriisi korral pakkuda psühhosotsiaalset kriisiabi kõigile, kes seda vajavad, olgu selleks tavaisikud või Päästeameti töötajad. Lisaks lisab kaplan tseremoniaalset väärtust olulistel üritustel, näiteks uue komando avamisel või erinevatel Päästeameti tseremooniatel.

Lõputöö **aktuaalsus** seisneb selles, et kaplaniteenistuse roll erinevates Eesti riigiametites on viimastel aastatel ühiskonnas mitmel moel kõne all olnud, peamiselt Kaitseväge võtmes (Delfi, 2021; Eesti Rahvusringhääling, 2021; Minnik, 2021; Maaleht, 2021; Pöder, 2021;

Raiste, 2021). Samal ajal kui mõni asutus, näiteks Kaitsevägi, on otsustanud kaplaniteenistuse likvideerida (Eesti Rahvusringhääling, 2021) on mitmeid asutusi, kes pole pidanud vajalikuks samalaadset sammu astuda, millest võib järeldada, et kaplanite pakutav panus organisatsioonile ja inimestele on vähimal juhul väärt selle kaasamist asutuse töösse.

Siseturvalisuse arengukavas 2020-2030 on ühe sisejulgeolekut mõjutava ohuna välja toodud välised ohud, sealhulgas ülemaailmsed vägivaldsed ideoloogiad ning on mainitud, et kriisiennetus ja valmisolek hädaolukordadeks pole veel piisav (Siseministeerium, 2019). Religioosse ja ideoloogilise äärmusluse jätkuv levik maailmas kujutab endast ohtu nii riigile tervikuna kui ka eraisikutele ent äärmusluse märkamise võib olla keeruline. Asutusesisene kompetents ohtlike religioossete ideoloogiate märkamisel ning ära tundmisel võib osutada hädavajalikuks, eriti arvestades järjest globaliseeruva ühiskonnaga kaasnevaid ohte, seda nii avaliku sektori töötajate kui ka erasektori teadlikkuse tõstmiseks.

Töö teeb **uudseks** see, et antud teemat pole teadaolevalt varem sellisel kujul uuritud ega käsitletud, kuivõrd, erinevalt teistest siseturvalisuse valdkonnas tegutsevatest asutustest Eestis, kaplaniteenistus hetkel Päästeametis puudub. Kaplaniteenistuse kaasamine Päästeametisse on asutusesiselt pakkunud kõneainet, ent esialgu on teenuse arendamine jäetud pooleli.

Sisekaitseakadeemias on kaplaniteenistust mõned korrad lõpu- ja magistritöodes käsitletud, siiani ainult vanglateenistuse ja Kaitseliidu võtmes (Kravets, 2021; Viilup, 2021; Männaste, 2006).

Lõputöö **uurimisprobleemiks** on: milline on vajadus ja võimalused kaplaniteenistuse kaasamiseks Päästeametisse?

Lähtuvalt uurimisprobleemist on püstitatud **uurimisküsimused**:

1. Millised on teiste asutuste ja riikide kogemused kaplaniteenistuse kaasamisel?
2. Milline on Päästeameti töötajate huvi ja hoiakud kaplaniteenistuse vastu ning huvi nende rakendamise vastu?
3. Missugused oleksid kaplaniteenistuse poolt pakutavad tegevused ja rollid Päästeametile?

Lõputöö **eesmärgiks** on selgitada välja Päästeameti töötajate hoiak kaplaniteenistuse suhtes ja huvi selle teenuse kaasamise vastu Päästeametis.

Selle väljaselgitamiseks on töös püsitatud järgnevad **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida ametite ja teiste riikide kogemusi kaplaniteenistuse kasutamisest.
2. Analüüsida Päästeameti töötajate teadlikkust ja arusaama kaplaniteenistusest ning valmisolekut ja huvi kaplaniteenistuse kaasamise vastu.
3. Analüüsida kaplaniteenistuse vajadust ja analüüsi tulemusel teha ettepanekud kas ja millistes aspektides võiks selle kaasamine organisatsiooni olla vajalik või ebavajalik.

Antud lõputöö **uurimismetoodikaks** on kvantitatiivne uuring. Uurimismeetodina kasutatakse kvantitatiivset uuringut, et oleks võimalik uurida statistilisi andmeid (Hirsjärvi, *et al.*, 2005, lk 129). Andmekogumise meetodina kasutatakse poolstruktureeritud küsimustikku, kus vastajad saavad vastavalt kirjeldatud olukorrale ise vastuse kas võimalikest vastusevariantidest valida või selle ise lahti kirjutada (Hirsjärvi, *et al.*, 2005, lk 180-185).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade kaplaniteenistuse olemusest ning tuginedes teiste asutuste ja teiste riikide näidetele kirjeldatakse kaplani teenuste kaasamist inimeste vaimse tervise toetamiseks päästeteenistuse näidetele. Teises peatükis avaldatakse empiirilise uuringu tulemused ning selle järelduste põhjal analüüsitakse kaplaniteenistuse vajalikkust Päästeameti töösse kaasamisel ja huvi selle vastu.

1. KAPLANITEENISTUS JA SELLE OLEMUS

Lõputöö esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade kaplaniteenistuse olemusest ning tuginedes erinevate Eesti asutuste ja teiste riikide näidetele kirjeldatakse kaplaniteenistuse kaasamist nendes.

1.1 Kaplaniteenistuse olemus

Kaplaniteenistuse aluseks on hingehoid, mis on võrdlemisi hiline nähtus, pärinedes 20. sajandi alguses. Kirikuõpetajad on läbi ajaloo oma töö raames pakkunud inimestele spirituaalset tuge. Hingehoid terminina on tõlgitud ladinakeelsetest sõnadest *cura animarum*, kus *cura* tähendab samaaegselt sõnu „hool“ ja „ravi“. Mõlemad tähendused on hingehoius laialdaselt aktsepteeritud eesmärgiga hinge eest korraga hoolitseda ning seda ravida. (Benner, 2003, pp. 13–14)

Pikalt eksisteeris peamise „hingehoiu“ vormina meelearandus ehk patukahetsus (Dober, 2010, pp. 62-63). Patu kahetsemiseks pidi inimene esmalt pöörduma kirikuõpetaja poole ja tunnistama oma patte. Läbi selle näitas ta kahetsust oma tegude üle ning viitas muutumisele, lubades pattu enam mitte teha. Seejärel pakkus kirikuõpetaja absolutsiooni ehk andestas talle ta patud. (Klessmann 2015, p. 241)

Patu kiireks leevendamiseks võimaldati aga ka inimestel osta indulgentse ehk patukustutuskirju. Sisuliselt pakkusid need leevendust patujärgse karistuse ees, ent ei teinud midagi, et inimest päriselt aidata. Reformatsioonini viisid mitmed inimesed, kellest muuhulgas üks oli Martin Luther, kes leidis, et senini kehtinud hingehoiu süsteem ei arvesta sellega, mida koguduseliikmed, kes hingehoidu otsivad, vajavad. Lutheri tegevus viis selleni, et ta eraldas kaudselt hingehoiuga seotud kohustused kiriku institutsioonist ja viis need kogukonna keskeks. Uudsem versioon hingehoiust võeti väljaspool kirikut peatselt kasutusse haigete ravimisel, eesmärgiga nende kannatusi leevendada. (Dober, 2010, pp. 62-64)

Määratlusi ja kirjeldusi hingehoiu ja nõustamise tähenduse kohta eksisteerib erinevaid. Ilmalikul ajastul ei ole hingehoid enam ainult seotud konkreetsete religioossete traditsioonide ja kogukondadega. Mittereligioosse suunitlusega asutustes töötavad hingehoidjad pakuvad tuge nii usklikele kui ka usukaugetele inimestele (Schuhmann & Damen, 2018, p. 405).

Clebsch ja Jaekle defineerisid eelmisel sajandil hingehoidu kui abistatavaid tegevusi, mis on suunatud abi vajavate inimeste toetamisele, tervendamisele, juhendamisele ja lepitamisele (Clebsch & Jaekle, 1967, p. 4). Tänapäeval on hingehoiu määratlus jäänud suures osas samasuguseks.

Osaliselt sõltub hingehoiu tähendus ja kaplani roll selle pakkumises ka ümbritsevast kultuurist ja keskkonnast. Paljudes Lääne-Euroopa riikides on kirikuõpetajate ja sellest lähtuvalt ka kaplanite roll ja funktsioon ühiskonnas kahanemas, samas kui Ida-Euroopas ja Ameerika Ühendriikides hinnatakse üldiselt neid endiselt üpriski kõrgelt (Lartey, 2003, p. 60).

Professionaalsed kaplanid on isikud, kes on institutsiooni tööle võetud, et rahuldada erineva taustaga isikute vajadusi (Handzo et al. 2008, pp. 21-211). Kaplanite eesmärk on pakkuda religioosset tuge, töötada inimestega arutledes nende uskumuste ja elufilosoofia teemadel, toetada inimesi oma sõnade ja kohaloluga ning institutsiooni toetada (Nolan 2019, pp. 6-7). Lisaks räägivad kaplanid surmast ja suremisest, erinevatest viisidest enda ja teiste eest hoolt kanda ning ka eksistentsiaalsetest ja vaimsetest hädadest ja probleemidest (Jeuland, et al., 2017, pp. 503).

Traditsiooniline hingehoid leiab aset vestluses teise inimesega viisil kus hingehoidja ülesanne on olla tähelepanelik kuulaja (Lehtsaar, 2015, lk 132). Peale sõnade on hingehoius oluline ka silmside, inimeste vaheline lähedus ja kehakeel (Nauer, 2010, lk 173–174). Sellepärast toimuvad hingehoidlikud vestlused tavaliselt näost näkku, olles koos samas ruumis Soom ja Schihalejev, 2020, lk 46).

Lartey kirjeldab nelja klassikalist ülesannet, mida hingehoid inimesele peaks pakkuma, mis on kaasatud ka Clebschi ja Jaekle definitsiooni. Nendeks on tervendamine (*healing*), toetamine (*sustaining*), suunamine (*guiding*) ja lepitamine (*reconciling*). Vahel lisatakse ka täiendavaid tähendusi, milleks võivad olla hoolitsemine (*nurturing*), vabastamine (*liberating*) või võimestamine (*empowering*). (Lartey, 2003, p. 62).

Erinevad tegurid läbi ajaloo võimaldasid hingehoiul aastate vältel areneda valdkonnaks, mis osaliselt hõlmab tänapäeval oma olemuselt kohati rohkem psühhoteraapia omadusi kui traditsioonilise spirituaalse nõustamise. (Benner, 2003, pp. 13–14)

Teadlased, kes uurivad psühhiaatria ja religiooni praeguseid ristumiskohti, eeldavad sageli, et need valdkonnad on ajalooliselt täiesti erinevad ning kokkupuude on tekkinud hiljuti

(Verhagen *et al.*, 2010, pp. 211-212). Tegelikult on ajaloos seoseid märgata võimalik varem.

Distsipliinina on psühholoogia kujunenud mitmete erinevate valdkondade mõjul, sealhulgas teadused ja filosoofia. Inimeste emotsioonid ja arusaamised on lahutamatult seotud kõigega, mida elus kogetakse. Psühholoogia arenes välja kvantitatiivse uurimistöö teadusliku meetodi raames, mille eesmärk oli mõõta ja määratleda uurimisküsimustega tuvastatud muutujaid. Eksisteeris ka kvalitatiivseid paradigmasid, kuid need hakkasid rohkem tähelepanu pälvida alles 20. sajandi teisel poolel. Läbi kvalitatiivsete meetodite oli võimalik paremini uurida inimeste spirituaalsust ning selle mõju. (Sargeant & Yoxall, 2023, p. 1160)

Side vaimsusega eksisteerib mitmetes lääne psühholoogia põhimõtetes, näiteks biheiviorism, sekularism, psühhodünaamiline psühhoteraapia jne, ent humanismi nendest tajutakse sageli kui teooriat, mis on religioossete ja vaimsete probleemide suhtes kõige toetavam. Peamiseks põhjuseks võib pidada ehk asjaolu, et lääne humanistid näivad kinnitavat inimloomuse teoloogiat ehk eesmärgipärast ja vaba tahet. Humanistid uurivad rutiinselt vaimseid ja transtsendentseid tähendusi. (Slife, 2012, p. 803) Seega võib väita, et seos psühholoogia ja religiooni vahel on eksisteerinud pikalt ning on märgatav erinevates uurimisvaldkondades.

Ameerikas töötasid osades 19. sajandi psühhiaatrilistes asutustes ka kaplanid, kelle võimuses oli anda terapeutilisele keskkonnale teavet religioosse keskkonna mõjude kohta ja pakkuda vajalikku tuge (Grob, 1973, p. 62). 20. sajandi esimestel aastakümnetel hakkasid religioossed institutsioonid eemalduma eelmise sajandi struktuuridest ja jäigast hierarhiast (Bederman, 1989, pp. 438-439). Liberaalsed religioossed rühmitused toetasid sotsiaalseid liikumisi, mille eesmärk oli ühiskonda parandada ning pooldasid valitsuse suuremat vastutust abivajajate abistamisel (Gaustad & Schmidt, 2002, pp. 108-109).

20. sajandi alguses viisid psühhiaatrite ja vaimulike vahelised vestlused Ameerika Ühendriikide Bostoni osariigis psühhoteraapia varase vormi väljakujunemiseni (Caplan, 1998, p. 48; Worcester *et al.*, 1908, pp. 77-79). Sama sajandi jätkudes hakkasid religioossed isikud ja grupeeringud kasutama modernset psühholoogiat ja psühhiaatriat, et laiendada oma vaateid ja käsitlusi inimestest ja religioonist kliinilise hingehoiu liikumise edendamiseks (Asquith, 1982, p. 250; Stokes, 1985, p. 42).

Vaatamata vaimulike hirmudele sekulariseerumise ees, õppisid hingehoidjad psühholoogia õppimise raames abivajajatega paremini suhtlema (Muravchik, 2012), saades kasu psühhiaatria, iseäranis psühhoanalüüsi, keelest ja terminitest (Hirshbein, 2021).

Tänapäeval on religioonipsühholoogia eksisteeriv ja toimiv psühholoogia haru. Eestis hakati sellega tegelema 20. sajandi alguses. Religioonipsühholoogia uurib inimese hingeelu ja käitumist, täpsemalt inimese käitumise ja psüühiliste protsesside seost religiooniga. (Lehtsaar ja Ausin, 2021, lk 32-34)

1.2 Vaimse tervise nõustamine

Esmareageerijad, sealhulgas päästjad, politseinikud ja kiirabitöötajad, on erialaste iseärasuste tõttu ebaproportsionaalselt suure riski all kogeda traumajärgset stressi ning sellest tulenevalt kannatada sõltuvusprobleemide all (Kaufman, *et al.*, 2022, p. 1132). 2018. aastal Ameerika Ühendriikides tehtud uuringu järgi vastas üks neljast küsitletud esmareageerijast PTSD kriteeriumitele, kellest üks kolmandik oli lisaks kõrge enesetapuriskiga. Täiendavateks riskifaktoriteks olid 24-tunnised järjestikused tööpäevad, töötamine eraldatud piirkondades, suhtestaatus (vallaline) ja sugu (naised). 31% küsitletutest raporteerisid ka probleeme alkoholi ületarbimise või -sõltuvusega. (Jones, *et al.*, 2018, pp. 828-830)

Täiendavate ohuteguritena on välja toodud keerulises keskkonnas töötamise mõjud – kuumus, kitsad kohad ja lärm – ja ka ebaregulaarne töögraafik, mis võib negatiivselt unetsükleid mõjutada. Lisaks on sagedane kokkupuude erinevate stressoritega, peamiselt traumeerivate sündmuste näol, mis aja jooksul ja varajase sekkumiseta võivad hakata mentaalselt kuhjuma ning vaimset tervist mõjutama. (Bowers, *et al.*, 2022, p. 42)

Kõik need riskitegurid rõhutavad vajadust töötada välja paremad võimalused esmareageerijate abistamiseks. Siiski on oluline täheldada, et pelgalt teenuste kättesaadavaks tegemine ei pruugi olla piisav. Esmareageerijate aitamine on tihtipeale keerulisem kui tavaliste inimeste abistamine, sest sageli väärtustatakse isiklikku tugevust ja pigem ainult enese peale lootmist. See teeb keeruliseks nii abi otsimise kui ka enesele teadvustamise, et üldse oleks vaja abi leida. (Bowers, *et al.*, 2022, p. 42)

Üks põhjuseid, mis teeb abi otsimise keeruliseks, on sotsiaalne stigma. Sama komplitseeritud, kui võib olla kannatamine vaimse tervise probleemide all, on sageli sotsiaalne ebaõiglus, mis kaasneb vaid ideega, et midagi võib sellega seoses korrast ära

olla. Vaimse haiguse häbimärgistamist on võimalik märgata nii negatiivsete stereotüüpide, eelarvamuste kui ka diskrimineerimise näol. Levinud stereotüüp on, et inimesed, kellel on vaimsed haigused, on oma seisundis ise süüdi või on nad ohtlikud ja ettearvamatud, mis viib nende vältimise ning nendest eemale tõmbumiseni. See on aktuaalne ka tööalaselt – eelarvamustega tööandjad ei pruugi soovida palgata või tööl hoida töötajat, kelles nad näevad riski ning seda eeldusel, et vaimsed haigused ei vii automaatselt töö kaotuseni. (Corrigan & Bink, 2016, pp. 230-231)

Stigmat esineb mitmel kujul: avalik, struktuurne, enese häbimärgistamine ning määratlemise vältimine. Avalik häbimärgistamine on protsess, mille puhul ühiskond laiemalt kõigepealt loob negatiivsed stereotüübid ning seejärel diskrimineerib neid, kellel need tunnused avalduvad. Enese stigmatiseerimine esineb kui inimesed sisendavad endale eksisteerivaid eelarvamusi ja diskrimineerivad iseennast, mis võib viia enesehinnangu langemiseni suutmatuseni oma vaimse tervisega hakkama saada või hirmust ebakompetentsuse ees. See nõuab samas eelnevat teadmist eksisteerivast stereotüübist, sellega nõustumist ning sellega identifitseerimist. (Corrigan *et al.*, 2011, pp. 339-340)

Määratlemise vältimine viitab vaimse abi otsimise vältimisele hirmust kaasnevate sotsiaalsete tagajärgede ees. See viib sageli psühholoogidest eemale hoidmiseni kartusest, et keegi näeb neid seal ning arvustab negatiivselt. Struktuurne stigmatiseerimine hõlmab endas kahte peamist komponenti. Esiteks mängivad rolli era- ja valitsusasutuste eeskirjad, mis tahtlikult piiravad vaimsete haigustega inimestele pakutavaid võimalusi ja teiseks asutuste eeskirjad, mis võivad põhjustada soovimatuid tagajärgi neile, kellel vaimsed haigused esinevad. (Corrigan & Bink, 2016, p. 231) Näide struktuursest stigmast on näiteks kellegi tööle võtmisest keeldumine varasema vaimuhaiguse tõttu, sest eksisteerib eeldus, et keegi, kellel olid sümptomid mõni aasta tagasi, sellel on sümptomid ka aastaid hiljem.

1.3 Kaplanite kaasamine teistes riikide päästeteenistustes

Mitmetes riikides üle maailma osalevad kaplanid toetavas rollis aktiivselt mitmesuguste institutsioonide tegevustes. Nii mõneski nendest eksisteerib koos päästeteenistusega toimiv kaplaniteenistuse süsteem.

Ameerika Ühendriikide päästekomandodes on traditsiooniliselt keegi kaplani rollis olnud juba organiseeritud tuletõrje algusaegadest. Paljudes kohtades määrati kaplaniks kohalik vaimulik, kelle ülesandeks oli pakkuda keeruliste sündmuste ajal ning nende järgselt tuge

päästjatele ja nende pereliikmetele. Nende kohustusteks oli ka pereliikmete teavitamine vigastustest ja surmateadete edastamine päästja surma korral. (Norris & Stauffer, 2006, p. 89)

Ameerika Ühendriikides on kaplan sageli päästekomandosise personali liige, kelle tööülesanded võivad varieeruda (United Christian Faith Ministries, 2017, pp. 70). Tuletõrje kaplanite peamine missioon on „teenida neid, kes teenivad“ (Norris & Stauffer, 2006, p. 90). Mõneti on neil sarnased ülesanded Eestis asutustes tegutsevatele kaplanitele, kuid esineb ka erinevusi. Samasugused tööülesanded oleks nõustamine ja toetuse pakkumine päästjatele, aga ka kannatanutele ja nende peredele. Taoliselt politsei kaplanitele Eestis edastavad ka pääste kaplanid USA-s surmateateid hukkunud tsiviilisikutele peredele, ent ka tööl hukkunud või vigastada saanud päästjate peredele ning pakuvad ka leinanõustamist. (United Christian Faith Ministries, 2017, pp. 70-72)

Kaplanid on traditsiooniliselt täitnud ka tseremoniaalsed rolli uute päästjate ametivande andmisel. Lisaks, lähedaste soovi korral, viivad nemad läbi hukkunud päästjate matuseid ja mälestusteenistusi. (Norris & Stauffer, 2006, p. 89) Muuhulgas võivad nad ka esindada komandot kogukonnatöös ja üritustel (United Christian Faith Ministries, 2017, pp. 72).

2006. aastal avaldatud artiklis, mis uurib võimalusi päästjate läbipõlemise vältimiseks, on üheks võimalikuks stressi vähendamise soovitusena pakutud kaplaniteenistuse rakendamist, et pakkuda töötajatele rohkem nõustamisvõimalusi konkreetsete probleemide lahendamiseks (Halbesleben, *et al.* 2006, p. 256). Tänapäeva keerulises maailmas eksisteerimise surve mõjutab kõiki, eriti esmareageerijaid, kes puutuvad komplitseeritud situatsioonidega kokku sagedamini kui keskmine inimene. Sellest lähtuvalt, et stressi vähendada, oleks vajalik pakkuda neile teenuseid, mis aitaks stressiga paremini hakkama saada. (Norris & Stauffer, 2006, p. 90)

Ameerika Ühendriikide ilmselt üks tuntumaid päästega koostööd tegevatest kaplanitest oli roomakatoliku kiriku preester Mychal Judge. Judge asus New Yorgi päästekomando kaplanina tööle aastal 1992 ning töötas seal kuni oma surmani 11. septembril 2001. aastal. Ta sõitis sageli päästjatega väljakutsetele kaasa ning pakkus nii kannatanutele ja nende lähedastele kui ka päästjatele sündmuste ajal ja nende järgselt tuge. Kirjelduste järgi osales ta sageli päästjate tegevuses ka väljaspool vaimulikke kohustusi ning oli suuresti osa komando igapäevaelust. (NPR, 2011)

Oma viimasel elupäeval sõitis ta päästjatega Maaailma Kaubanduskeskuse (World Trade Center) terrorirünnakujärgsele sündmusele kaasa, kus enne ise hukkumist pakkus kannatanutele tuge ning viis läbi viimseid riitusi. (Rabinow, 2002, pp. 113-114)

1.4 Kaplanite kaasamine Eesti asutustes

Kaplaniteenistus on Eestis kaasatud mitmetes riiklikes asutustes, seda nii siseturvalisuse kui ka teistes valdkondades tegutsevates institutsioonides.

Kaplaniteenistus Kaitseväes loodi esmalt Vabadussõja ajal 22. veebruaril 1919 kindralmajor Johan Laidoneri käskkirjaga nr 76, kuigi ajaloolistest allikatest selgub, et kaplanid eksisteerisid mingil kujul Eesti territooriumil juba alates aastast 1208, kui tegutses Läti Hendrik. Taasiseseisvumisele eelnevatel aastatel kaotati ja taasloodi kaplanaat mitmel korral. Esmalt kaotati see 1923. aastal ning taastati aastal 1936 ning kaotati taas Teise maailmasõja ajal. (Eesti Kaitsevägi, 2019)

Eesti taasiseseisvumisega, kui algas riigi ülesehitamine, alustati ka kaitsejõudude taastamisega ning peatselt tõstatuks teemaks ka kaitsevävaimulike organisatsiooni taasloomine. Seoses teiste kiireloomuliste probleemidega kaitseväe ülesehitamisel võttis kaplanaadi kavandamine ja loomine mitu aastat aega, mis ei tähenda aga seda, et kirikute ja vaimulikega koostööd sellel ajal ei tehtud. Kaplanaadi loomise aluseks võeti teistes NATO riikides kasutusel olev mudel ning esimene kaplan Michael Gustav Viise alustas tööd 5. juulil 1995. (Nõmmik, 2005, lk 148-150)

Tänapäeval on kaplanitel Kaitseväes mitmed erinevad ülesanded. Kaplanite ülesanded ja tegevuse põhimõtted on välja toodud peakaplani juhises kaplanitele, mis sätestab „kaplaniteenistuse põhimõtted ja vastutuse religiooni, moraali ja eetika valdkonnas“. Ülesanneteks on nõu andmine ülematele ning üksuse liikmetele eelmainitud valdkondades. Lisaks vastutab kaplan oma tegevuse planeerimise ja kooskõlas üksusega kavandatud tegevuste läbi viimise eest. (Eesti Kaitsevägi, 2019)

Kaplaniteenistus on eelkõige kaitseväge toetav institutsioon, mille ülesanne on pakkuda tuge kaitseväelastele, kaitseliitlastele ning nende peredele lähtuvalt nende vajadustes ning sõltumata religioosest kuuluvusest või selle puudumisest. (Eesti Kaitsevägi, 2019)

2021. aastal otsustas Kaitseväe juhataja Martin Herem Kaitseväe kaplanaadi kaotada ning ametisse astus peakaplan, kelle juhtimisel kujundati kaplaniteenistus ringi koosnemaks

peamiselt reservväelastest (Eesti Rahvusringhääling, 2022). Senini teeninud kaplanid arvestati reservi ja hingeabi jäi koordineerima üks inimene (Raiste, 2021).

Aleksander (Aivar) Sarapik, Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku ülempreester ja Eesti Kaitseliidu peakaplan, ei kiitnud otsust heaks, väites et: "Tihtipeale psühholoogi töö ja sotsiaalabi, mida kaitsevägi pakub läbi oma sotsiaaltöötajate, on ikkagi reageerimine juba toimunud. Kaplan saab olla alati, kui ta on üksusega koos, tegelikult otsuse protsessi juures vahetult" (Raiste, 2021).

Kaplaniteenistust Politseis hakati looma 2007. aastal, kui alustas tööd esimene politseikaplan Eestis, millega algas ka põhjalikum kaplanaadi loomise ettevalmistamine. Politsei kaplanaadi alguseks loetakse aga ametlikult 13. jaanuari 2008. Kaplanaadi loomise aluseks olid nii kaitseväge kaplaniteenistuse alused ja tavad kui ka teiste riikide eeskujud. (Raamat, 2018) Üheks motiveerivaks aspektiks kaplanaadi loomiseks oli asjaolu, et politseinikud hakkasid pöörduma Justiitsministeeriumi alluvuses töötavate kaplanite poole. Pärast suhtlemist Suurbritannia ja Kanada politseiametnikega leiti aga, et kaplanid, kes nõustavad kinnipeetavaid ja kaplanid, kes nõustavad personali, peaks eksisteerima eraldi ning tol hetkel toimiv lahendus polnud pikas perspektiivis parim. (Alrike, et al.. 2008) Aastal 2010, kui Politsei ja Piirivalveamet ühendati, loodi nende asutuste ühendkaplanaat (Raamat, 2018).

Kaplanaadi põhiülesanded on määratletud vastavalt Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori käskkirjale „Põhimääruste kinnitamine“ lisa 3 punkt 5.5. Nendeks on teenistujatele ning nende pereliikmetele nõu andmine moraalil, eetika, hingehoiu ja religiooni küsimustes ning abi osutamine traagiliste teadete – näiteks surmateadete – edastamisel. Lisaks tegelevad kaplanid teenistujate peretoetusprogrammiga ning abistavad erinevate tähtpäevade ja riiklike pühade pidulike ürituste korraldamisel. Kaplanite igapäevatöök on ka osalemine patrullis, toimkonnas, kodukülastustel, koolituste korraldamisel jne. Peamiseks eesmärgiks on politseiametnike aitamine ja toetamine nende töös. (Raamat, 2018)

Vanglateenistuse osaks on kaplanid vahelduva eduga olnud juba enne iseseisvuse taastamist nimelt 1980. aastate lõpust (Ringvee, 2020, p. 138). 1993. aastal jõustus ametlikult riiklike kinnipidamiskohtade regulatsioon vaimulike kinnipidamiskohtade pääsemise kohta, mis lubas graafiku aluses vaimulikel alalise loaga kinnipidamisasutusse siseneda. Mõni aasta hiljem 1997. aastal võeti vabatahtlikkuse alusel vanglatesse tööle esimesed kaplanid, kelle juhtimiseks loodi 2000. aastal justiitsministeeriumisse

vanemkaplani ning nõunik-peakaplani ametikohad, kelle ülesandeks oli vanglates vaimuliku teenimise korraldamine. 2018. aasta 1. jaanuari seisuga oli vanglate osas justiitsministeeriumis tööl 16 kaplanit. (Rohtmets, 2018, lk 258-260)

Võttes näidiseks Viru Vangla, siis seal on kaplani tööülesanded sätestatud Viru Vangla direktori 14.01.2011. aasta käskkirjaga nr 1.1-1/17, kus on teenistusülesanneteks muuhulgas määratud usualase töö organiseerimine ja koordineerimine kinni peetavate isikutega, nendega individuaalse hingehoidliku töö tegemine ja piiblitundide, jumalateenistuste ja muude usuliste talituse läbiviimine ning vastavasisuliste loengute ja kursuste korraldamine. Lisaks vajadusel kinni peetud isikute lähedaste nõustamine ja moraalne toetamine ning vangla personali nõustamine usu- ka eetikaküsimustes. (Justiitsministeerium, 2011)

Kaplaneid võib tegutsemas märgata ka haiglates. 2020. aastal loodi kaplanaat meditsiini-asutustes, mille eesmärgiks oli pakkuda kättesaadavat hingehoiu teenust haiglavõrgu kõigis haiglates, et pakkuda hingelist tuge nii patsientidele, hoolekandeesutuste klientidele, nende lähedastele kui ka asutuse töötajatele. Sama aasta seisuga oli kaplaneid-hingehoidjaid Eesti haiglates ja hoolekandeesutustes kümme ning lisaks veel spetsifitseerimata arv vabatahtlikke. (Regionaalhaigla, 2020)

Ka Sisekaitseakadeemias tegutseb alates 30. maist 2022. Kaplani eesmärgiks on pakkuda inimestele võimalust rääkida neutraalse inimesega, kes pole seotud akadeemilise hierarhia või struktuuriga, et aidata inimestel jõuda arusaamiseni, milleni ainult omaette mõtiskledes võib olla keeruline jõuda. (Leedjärv, 2023)

Kõikide välja toodud asutuste puhul on võimalik läbivalt märgata kaplanite töös sarnaseid aspekte ning eesmärke. Eelkõige on eesmärgiks pakkuda inimestele tuge ja nõustamist, seda nii asutuse klientidele kui ka töötajatele ning mitmes institutsioonis on võimalik täheldada, et suur osa kaplani tööst on üles ehitatud vabatahtlikkuse alusel. Tahe inimesi aidata on omane ka paljudele siseturvalisuse valdkonnas töötavatele inimestele, mis näitab kui suures ulatuses kaplaniteenistus tegelikult sellega kokku sobib.

1.5 Kaplani roll kriisis

Erinevad hädaolukorrad nagu Covid-19 pandeemia ja sõjalised konfliktid Ukrainas ja teistes riikides on viimaste aastate jooksul ühiskonnale tugevalt mõju avaldanud. Sellistes situatsioonides on esmatähtis tagada, et inimesed saaksid vajadusel toetust ja abi.

Kriisi definitsioone on erinevaid. Õigekeelsussõnastik defineerib kriisi kui rasket olukorda või ohtliku seisundit (Erelt, *et al.*, 2018). Süsteemne kriis on negatiivne sündmus, mis sisaldab üllatuse elementi ning ohustab isikute vara, ressursse ja heaolu (Zdziarski, Dunkel, & Rollo, 2007, p. 6). Kriis muutub süsteemseks kui traumaatilisele sündmusele järgnevalt on inimesed, kogukonnad ja institutsioonid ülekoormatud ning reageerivad struktuurid ei suuda sündmust ei füüsiliste ega ka psühholoogiliste reaktsioonide osas efektiivselt ohjeldada ega kontrollida (James & Gilliland, 2008, pp. 10-11).

Kriisiolukorrad panevad inimesed sageli oma elu ja selle eesmärgi üle sügavamalt järele mõtlema. Olukorras, kus end ümbritsevat kontrollida pole võimalik, üritatakse sageli analüüsida ja kontrollida iseennast ning oma käitumist. See viib sageli mõtlemise muutumiseni ning otsuste tegemiseni, mis põhinevad ümbermõeldud eeldustel ja väärtustel, selleks aga on enamasti vaja välist tuge. (Wyrostkiewicz, *et al.*, 2022, p. 4)

Lähtuvalt hingehoidja kutsestandardist (Kutsestandard hingehoidja tase 6) peab hingehoidja valmis olema reageerima kriisiolukordades, lähtudes kriisiabi nõustamisprintsiipidest, põhimõtetest ja heast tavast (Soom ja Schihalejev, 2020, lk 45). Hingehoidja ülesanne on vähendada psüühilise kriisi negatiivseid kõrval- ja järelmõjusid ja aidata abivajajal mõista oma olukorda hetkes ja tulevikus (Linnuste ja Kartau, 2022, lk 58).

Ühe uurimuse kohaselt tekitavad eriolukorras inimestele ebatavaliselt suurt stressi tavapärase rutiini kadumine ja vähene sotsiaalne ning ka füüsiline kontakt teistega (Brooks, *et al.*, 2020, p. 917). Suurte kriiside ajal, kogedes suurt kannatust ja hirmu surma ees, võivad paljud inimesed esmakordselt oma elus pöörduda religioossete õpetuste poole (Linnuste ja Kartau, 2022, lk 62). Sageli on selle eesmärgiks püüd kõrvutada oma momentaansid ja edasisi eesmärke oma tegevuste ja olemasolu tähendusega. (Wyrostkiewicz, *et al.*, 2022, p. 4)

Eriolukordades võivad inimeste käitumine ja vajadused ootamatult muutuda. Üks suuremaid muudatusi spirituaalse hoolekande töös pandeemia ajal haiglates oli ülemine ravimeeskondade toetamisele patsientidelt. Töötajad kogesid teadmatust, stressi ja suurenenud nõudmisi, mis tõstis lisaks töökoormusele ka ärevuse taset ning töötajate eest hoolitsemine muutus sageli kaplanite jaoks prioriteediks. (Linnuste ja Kartau, 2022, lk 63)

Hingehoiutöös on oluline luua inimesega kontakt (Lehtsaar, 2015, lk 2015), mis võib teha keerulistes situatsioonides, näiteks sotsiaalne isolatsioon, usaldusliku suhte loomise keeruliseks. Samas Soomi ja Schihalejevi poolt läbi viidud uuringust selgub, et enamik küsitletud vaimulikest (62%) väitis, et hingehoiutöö maht kasvas koroonakriisi ajal (Soom ja Schihalejev, 2020, lk 45).

Sotsiaalse isolatsiooni ja pandeemia negatiivseid mõjusid inimestele ning rahva ebatavaliselt ärevat meeleolu oli ühiskonnas võimalik märgata mitmel tasandil, alates konfliktidest üksikisikute vahel kuni poliitiliste meeleavaldusteni välja (Linnuste ja Kartau, 2022, lk 58). Inimesed tundsid end eraldatuna, mis soodustas süvenevat ebakindlust ja rahutust.

Hädaolukordi pole üldiselt võimalik ette näha. Kriisireguleerimine hõlmab meetmeid, mis on suunatud hädaolukordade ennetamisele, nendeks valmistumisele ja nende lahendamisele vastavalt hädaolukorra seadusele (Hädaolukorra seadus, 2017). See tähendab, et oleks kasulik õppida juba kogetust, et luua tulevikuks kindlaid struktuure ja viise kuidas tegeleda kriiside ajal ka inimeste vaimse tervise ja selle võimalike probleemidega.

Erinevad kriisiolukorrad on ühiskonda tugevalt mõjutanud. Kriisiolukorras on oluline tagada inimeste vajalik toetus ja abi ning hingehoidjatel on selles oluline roll. Eriolukordades võivad inimeste vajadused ja käitumine ootamatult muutuda ning vajadus hingehoidjate järgi kasvada.

2. EMPIIRILINE UURING

Lõputöö teises peatükis antakse ülevaade empiirilise uuringu tulemustest ning selle järelduse põhjal analüüsitakse kaplaniteenistuse vajalikkust Päästeameti töösse kaasamisel ja huvi selle vastu.

2.1 Metoodika ja valim

Antud lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Päästeameti töötajate hoiakud ja huvi kaplaniteenistuse kaasamise vastu Päästeametis. Lõputöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit.

Eesmärgi täitmiseks viiakse läbi kvantitatiivne uuring. Kvantitatiivne uurimismeetod on teaduslik metoodika, mille eesmärgiks on koguda ja analüüsida arvulisi ja mõõdetavaid andmeid, kasutades selleks statistilisi meetodeid (Kabir, 2016, p. 203).

Andmekogumise meetodina kasutatakse poolstruktureeritud valikvastustega küsimustikku, kuhu on iga küsimuse juurde jäetud võimalus kirjutada juurde ka avatud vastus, mis võimaldab uurida vastajate hoiakuid ja arvamusi. Valitud andmekogumise meetodi eeliseks on tõhus andmestiku töötlemine, jättes samas võimaluse vastajatel väljendada oma arvamust ka vabas vormis.

Enne küsitluse väljasaamist Päästeameti töötajatele viidi läbi pilootküsitlus ajavahemikus 15.03.2024-22.03.2024 eesmärgistatud valimiga 10 inimese seas. Osalejad valiti selliselt, et esindatud oleks erinevates asutustes tegutsevad kaplanid ning Päästeameti endised ja praegused töötajad erinevatest üksustest, et oleks võimalik saada tagasisidet nii küsitluse sisu kui ka küsitluse struktuuri kohta. Pilootküsitluse eesmärgiks oli selgeks teha, kas kõik mõisted ja küsimused olid üheselt mõistetavad ja arusaadavad või vajab mõni nendest täpsustamist. Lisaks oli võimalik tuvastada, kui kaua küsitlusele vastamine keskmiselt aega võtab.

Tagasisidest ilmnas, et küsimustik oli üldjoontes selge ning arusaadav, kuid tehti ka mõningaid täpsustavaid parandusettepanekuid, mida suures osas arvesse võeti. Ettepanekute tulemusena tehti mõned küsimused vabatahtlikuks, lisati küsitlusele kaks küsimust juurde ning kahe küsimuse põhjal muudeti mõningal määral sõnastust, et teha küsimus üheselt mõistetavamaks.

Päästeameti töötajatele oli küsitlus avatud ajavahemikus 26.03.2024-06.05.2024. Küsitlus edastati 106-le Päästeametis juhtivas positsioonis töötavale inimesele e-maili teel, palvega see võimalusel oma alluvatele edasi saata. Kõikide adressaatide kontaktid saadi Päästeameti koduleheküljelt, kus need on kõigile avalikult kättesaadavad.

Vastuseid analüüsiti läbi kirjeldava statistika. Kirjeldav statistika on meetod andmete kirjeldamiseks, mille eesmärk on valimi kohta saadud andmete resümeerimine ja kirjeldamine. Selle alla kuulub andmete kogumine, korraldamine, esitamine ja analüüsimine. Kirjeldav statistika võimaldab järeldusi teha kogu populatsiooni kohta, mis on oluline, sest võimaldab saada andmetest ülevaate ning neid seejärel lihtsalt ja arusaadavalt esitada. (Hands, 2022, p. 5)

Ankeetküsitlus võimaldas kaardistada ning võrrelda erinevusi vastajate hoiakute ja arvamuste vahel (Kelley, et al., 2003). Töötajate hoiakuid oli võimalik uurida ka läbi selle, kui palju küsitluse saajatest küsitluse oma alluvatele edasi saatis ning ka läbi avatud vastustega küsimuste vastustele. Küsitluse edastamine või sellest loobumine on üks viis näitamaks kui oluliseks või ebaoluliseks keegi uuringu teematikat peab.

Valimiks on mittetõenäosuslik eesmärgipärane valim ning, et uuring jõuaks rohkemate inimesteni paluti see saajatel edasi saata, et lumepallimeetodil tuleks kokku rohkem vastuseid. Eesmärgipärast valimit kasutatakse, et valida vastajad, kes annavad kõige tõenäolisemalt kasulikku ja asjakohast teavet. Eesmärgipärase valimi kasutamisel on eelduseks, et uuringu eesmärkide täitmiseks võivad kindlad inimesed omada olulisi vaateid uuritavatele ideedele, mistõttu on nende kaasamine vajalik. (Campbell, *et al.*, 2020)

Empiirilise uuringu valimiks on erinevates valdkondades ja erinevatel juhtimistasanditel tegutsevad Päästeameti juhi ametikohal töötavad töötajad, et luua terviklik ülevaade Päästeameti töötajate suhtumisest ning sellest lähtuvalt ka nende valmisolekust kaplaniteenistuse kaasamise vastu.

2.2 Empiirilise uuringu tulemused

2.2.1 Vastanute taustaandmed

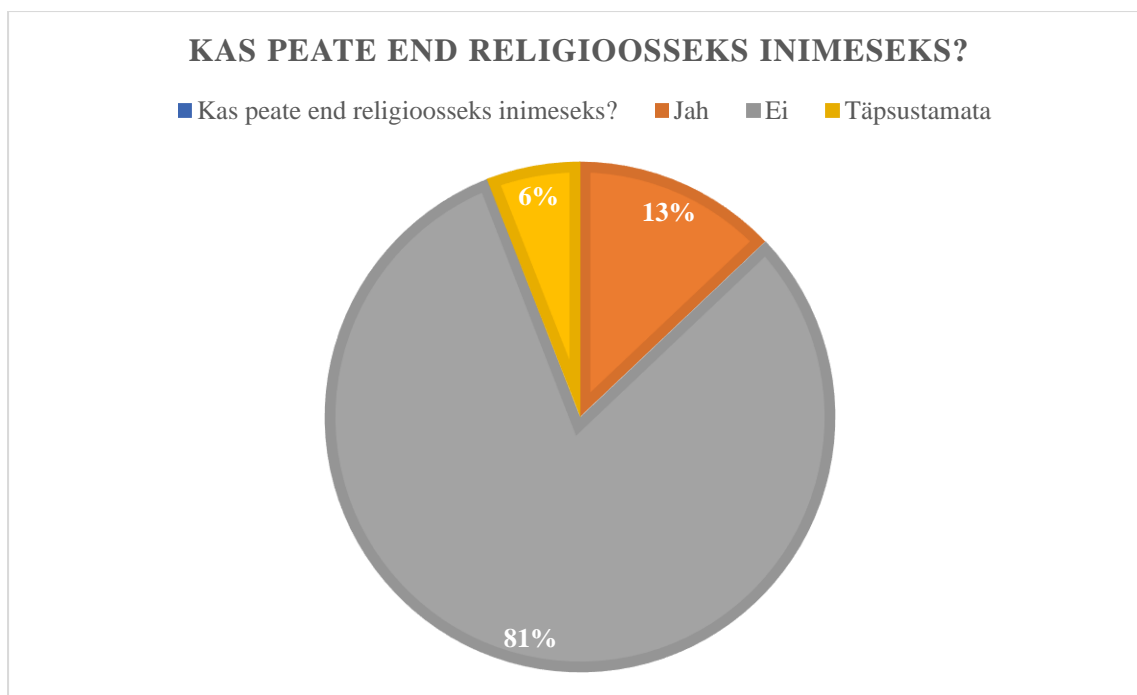
Uuring saadeti 106-le inimesele ning küsitlusele vastas kokku 85 inimest, kellest 71 inimest olid mehed (84%), 12 naised (14%) ning 2 (2%) inimest ei soovinud oma sugu täpsustada. Kõige enam vastajaid oli vanuses 45-58 (39 vastajat ehk 46%) ning enamik vastajatest oli

Päästeametis töötanud 5 aastat ja enam (74 vastajat ehk 87%). Vastajatest oli keskharidus 5-1 inimesel, keskeriharidus 18-nel ja kõrgharidus 61-inimesel. Uuringule vastajatest 30 inimest (36%) töötab 24-tunnistes vahetustes ja 54 (64%) on tööl esmaspäevast reedeni. Täpsem uuringus osalenud inimeste andmeline jaotus on toodud tabelis nr 1.

Tabel 1. Uuringus osalenute andmed (autori koostatud)

Osalejate andmed	Arvuline väärtus	Protsendiline väärtus
Sugu	Mees: 71	84%
	Naine: 12	14%
	Ei soovi täpsustada: 2	2%
Vanusevahemik	18-27: 4	5%
	28-44: 37	43%
	45-58: 39	46%
	59-65: 4	5%
	Vanem kui 65: 1	1%
Haridustase	Keskharidus: 5	6%
	Keskeriharidus: 18	21%
	Kõrgharidus: 61	72%
	Ei soovi täpsustada: 1	1%
Tööstaaž	Alla 1 aasta: 1	1%
	1-2 aastat: 3	4%
	3-4 aastat: 7	8%
	5 aastat ja enam: 74	87%
Tööaeg	24-tunnised valved: 30	36%
	E-R: 54	64%

Uuringu teematikast lähtuvalt uuriti ka töötajate religioosset tausta. Religioosseks inimeseks pidas ennast 11 inimest (13% vastajatest) ning mitte-religioosseteks 69 vastajat (81% inimest). 4 religioosset vastajat identifitseerisid end kristlastena ning 1 määratles end budisti/taostina. 6 vastajat ei soovinud täpsemalt end määratleda. Illustreeriv joonis uuringus osalenud inimeste religioosset enesemääratlusest on toodud välja joonisel nr 1.

Joonis 1. Uuringus osalenute religioosne enesemääratlus (autori koostatud)

2.2.2 Uuringu tulemused

Esmalt uuriti vastajate arvamusi selle kohta, milliseid ülesandeid võiks kaplan Päästeametis täita. Oma arvamusi pakkus kõigist vastajatest 60 inimest. Enamik vastajatest nägi kaplanil rolli peamiselt kriisisituatsioonides ning pärast keerulisi või raskeid sündmusi nii tööl kui ka eraelus. Vastuses keskenduti pigem päästjatele ja nende toetamisele nii tööalastes kui eraelulistes muredes. Eraldi toodi mitmel korral välja võimalus kaplani poole pöördumiseks peale hukkunuga lõppenud päästesündmusi.

Mitmel korral toodi välja kaplani roll hingehoidjana, vastates küsimusele, et võimalikuks tööülesandeks oleks: „*hingelise toe pakkumine kannatanute või hukkunutega sündmuste lahendajatele, kriisiolukordade lahendajatele, suure pinge all töötajatele*“ ja „*n-ö hingehoidja rolli, kuulaja rolli. Kui inimene ei soovi minna psühholoogi juurde, saab rääkida oma muredest (ka rõõmudest) kaplanile*“. Vastustes kirjeldati kaplani võimalikku rolli kellenagi, kes kuulab abivajaja ära ning pakub talle toetust: „*(kaplan võiks) pakkuda hingetuge seda vajavatele teenistujatele*“.

Lisaks toodi mõnel korral esile ka võimalus kaplani poole pöörduda vaimse tervise probleemidega, tavaliselt samas kontekstis teiste vaimset tervist mõjutavate olukordadega, näiteks: „*suuremate õnnetuste ja kriiside järgne abi ja nõustamine /.../ vaimse tervise*

probleemide koordineerimine“. Täiendavalt toodi sageli välja ka leinanõustamise aspekt ning mõnel korral mainiti võimaliku ülesandena ka surmateadete edastamist hukkunu lähedastele: „/.../ paljud meist puutuvad kokku tööalaselt surmaga, kõik meist puutuva mingil hetkel kokku eraeluliselt surmaga. Meie asutusele on vaja inimest, kes teab kuidas leina ajal õigesti talitada ja öelda asju, mis pisut võivad leina kergendada.“

Ka kaplanite tseremoniaalset rolli mainiti mitmel korral. Esile toodi erinevatel tähtpäevadel osalemist nii kõnepidaja kui ka läbiviija rollis: „(Kaplan) võiks tähtpäevade puhul midagi öelda, oma sõnumiga. Praegu teevad seda asutuse juhid, õnnestub see kord paremini või halvemini“ ja „/.../ (viia läbi) laulatusi, ristimisi, lähedase kaotuse korral matusetalitus“. Lisaks mainiti kaplani võimaliku ülesandena tseremoniaalset rolli uute hoonete avamisel ning uue tehnika kasutuselevõtul.

Mõned vastajad leidsid, et kaplanit poleks üldse vaja, vastates näiteks, et: „Kas üldse on vaja on minu küsimus? Päästeametil on erinevad võimalused loodud inimestele abi saamiseks.“ Arvamusi väljendati ka konkreetsemalt: „Päästeametis pole kaplanit küll vaja. Varjatult ja salaja hakkab ta ikka Jeesuskesest rääkima, päästetöö eripärast pole tal mitte mingisugust ettekujutust ja see oleks jälle üks järjekordne ametikoht juures, kes raha kulutab küll, aga kasu sellest midagi ei ole“.

10 vastajat leidsid, et kaplanil ei oleks Päästeametis üldse mingisugust rolli vaja. Nendest 3 lisasid, et adekvaatne vaimse tervise tugi psühholoogi külastamise kujul on olemas ning sellest nende arvates piisab. 4 vastajat leidsid, et mingi otstarve võiks tal olla, ent ei osanud täpsemalt kirjeldada, milline see võiks olla.

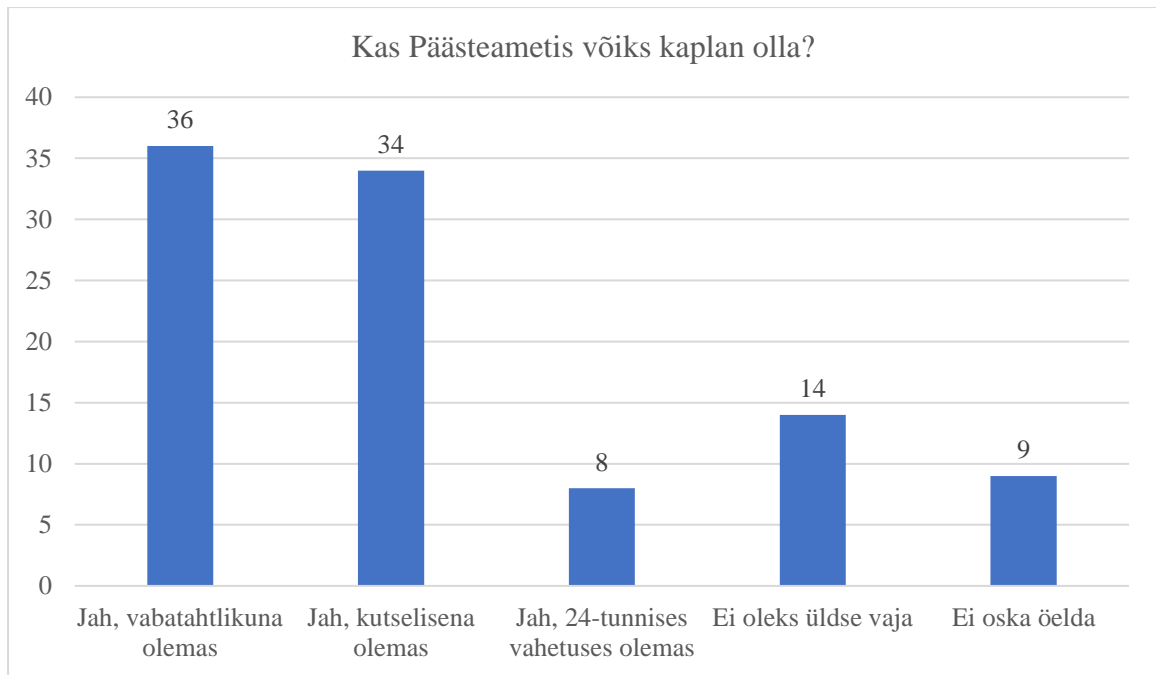
Antud töö esimeses peatükis toodi välja võimalikud ülesanded, mida kaplan võiks kriisiolukorras teha. Uuringus küsiti, kas vastajad arvavad, et kaplanil võiks organisatsioonis kriisiolukorras roll olla. 32 vastajat (38%) arvasid, et kriisiolukorras võiks kaplanil organisatsioonis roll olla ning 22 vastajat (26%) leidsid, et pigem võiks olla. 14 vastajat (16%) arvasid, et kaplanil ei peaks kindlasti rolli kriisiolukorras olla ning 8 vastajat (9%) arvasid, et pigem ei võiks. Numbrilised väärtused on ilmestamiseks välja toodud joonisel nr 2.

Joonis 2. Küsitluses osalejate arvamus sellest, kas kaplanil võiks kriisiolukorras organisatsioonis olla roll (autori koostatud)

Sarnaselt esimesele küsimusele, arvati ka otsese küsimuse puhul, et kaplan võiks eelkõige tuge pakkuda päästjatele – seda arvas 62 vastajat (73%). Sihtrühmana nähti ka töökaaslast, kellel tuge võiks vaja olla, mida pakkus 59 vastajat (69%). Mõnevõrra vähem vastajaid, 51 inimest (60%), pakkusid, et kaplan võiks tuge pakkuda juhtidele. 46 inimest (54%) vastasid, et kaplan võiks tuge pakkuda inimestele väljaspool asutust (näiteks peale päästesündmust). Marginaalselt vähem pakuti sihtrühmana spetsialiste, mida tõi välja 44 inimest (52%) ning 12 inimest (14%) arvasid, et kaplanit poleks üldse vaja.

Küsimusele „kas Päästeametis võiks kaplan olla?“ vastas enamik küsitletutest – 36 inimest (42%) – et vabatahtlikuna võiks ta olemas olla. 34 vastajat (40%) arvas, et võiks olemas olla kutselisena. 8 küsitletut (9%) pakkus, et võiks olla olemas 24-tunnises vahetuses ning 14 vastajat (16%) arvas, et kaplanit ei ole üldse vaja (vt. joonis 3)

Joonis 3. Uuringutes osalejate arvamus sellest, kas Päästeametis võiks kaplan olla (autori koostatud)

Lisaks uuriti küsitluses kas kaplan peaks või ei peaks töötama valvevahetuses. Enamik vastajatest, 53 inimest (62%) arvasid, et kaplan võiks olla vajadusel kutsutav. 23 vastajat (27%) jäid arvamusele, et kaplan ei peaks töötama valvevahetuses ning 5 vastajat (6%) arvasid vastupidiselt, et kaplan peaks valvevahetuses töötama.

Lähtuvalt sellest uuriti ka seda kas ja millised päästetööde tegemise ja/või juhtimise kompetentsid peaks kaplanil olema, kui ta valvevahetuses töötaks. Küsides, kas kaplanil peaks olema päästetööde tegemise kompetents, arvas 32 vastajat (38%), et see pole vajalik ning 15 vastajat (18%) arvasid, et pigem ei ole vaja. 14 vastajat (16%) leidsid, et kaplanil pigem võiks olla ja 20 inimest (24%), et kindlasti peaks olema päästetööde tegemise kompetents.

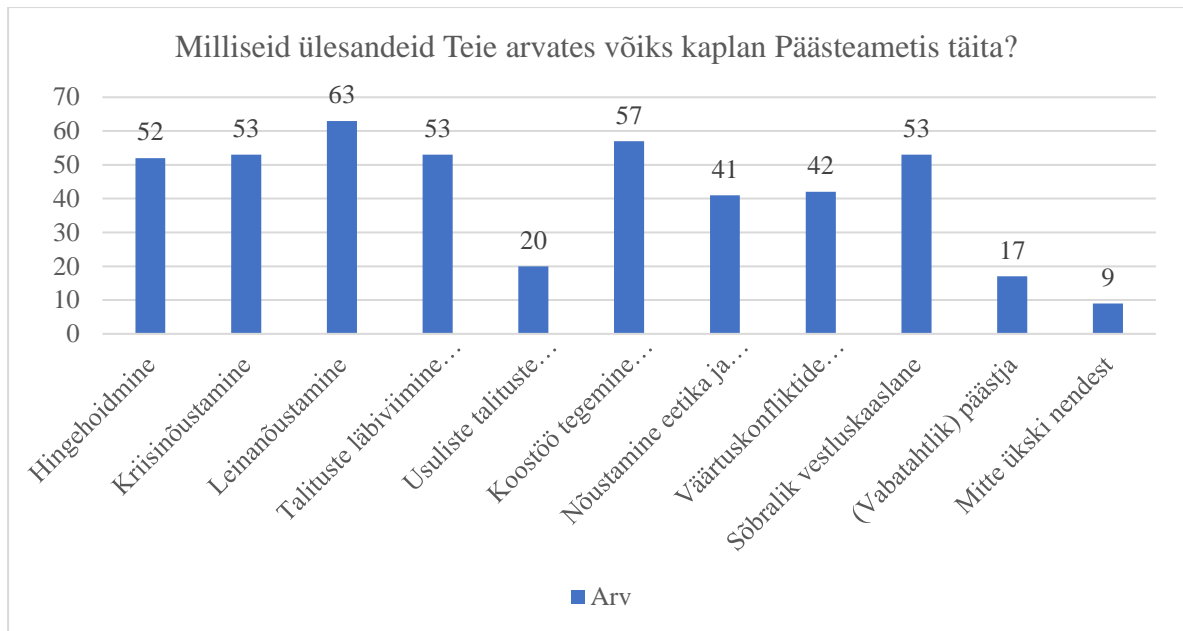
Samuti uuriti, kas kaplanil peaks olema päästetööde juhtimise kompetents sh võimekus töötada sündmuskoha staabis. Enamik vastajaid – 35 inimest (41%) – arvasid, et see pole vajalik. 18 vastajat (21%) pakkusid, et pigem ei oleks vaja, samas kui 13 inimest (15%) vastasid, et pigem oleks vaja. Marginaalselt rohkem ehk 14 vastajat (16%) arvasid, et kaplanil võiks päästetööde juhtimise kompetents kindlasti olla.

Lisaks küsiti, kas kaplan võiks olla kaasatud regionaalse või riikliku staabi töösse päästetöödel. Vastused sellele küsimusele sarnanevad vastustega eelmisele küsimusele. 35 inimest (41%) küsitletutest vastas, et see ei oleks vajalik ning 16 inimest (19%) arvas, et see pigem ei oleks vajalik. 14 vastajat (16%) pakkus, et see pigem oleks vajalik ning 7 inimest (8%) arvas, et kaplani kaasamine regionaalse või riikliku staabi töösse päästetöödel oleks kindlasti vajalik.

Kui esimese küsimusega anti vastajatele võimalus ise pakkuda, mis nende arvates kaplani ülesanded Päästeametis olla võiks, siis hiljem oli neil võimalus valida koostatud loetelust kõik variandid, mis nende arvates kaplani ülesanded olla võiksid. Sarnaselt avatud vastusega küsimusele pakkus enamik vastajaid, et kaplan võiks tegeleda leinanõustamisega, mida pakkus 63 vastajat (74%).

57 inimest (67%) arvas, et kaplan võiks teha koostööd abivajaja lähedastega. 53 inimest (62%) arvasid, et kaplan võiks tegeleda kriisinõustamise, talituste läbiviimisega ning olla sõbraliku vestluskaaslase jaoks inimeste jaoks olemas. Talitluste läbiviimise all oli selgituseks näideteks toodud matused, tehnika õnnistamine ning erinevate tseremooniatega läbiviimine, mida nimetati mitmel korral ka eelnevalt mainitud avatud vastustes.

52 vastajat (61%) inimest vastas, et kaplan võiks tegeleda hingehoidmisega, mis on ka üks kaplani põhilisi tööülesandeid. Väärtuskonfliktide lahendamises osaleda võiks kaplan 42 (49%) ning nõustada eetika ja moraaliküsimustes 41 (48%) vastaja arvates. Usuliste talituste läbiviimist peab vajalikuks 20 vastajat (24%) ja 17 inimest (20%) arvavad, et kaplan võiks olla ka päästja või vabatahtlik päästja. 9 inimest (11%) arvas, et kaplanile ei sobiks mitte ükski eelnevalt nimetatud ülesannetest. Ilmestav joonis uuringus osalenud inimeste arvamusel kaplani võimalike tööülesannete kohta on toodud välja joonisel nr 4.

Joonis 4. Vastused küsimusele „Milliseid ülesandeid Teie arvates võiks kaplan Päästeametis täita? (autori koostatud)

Samuti uuriti millistel juhtudel vastajad kaplani poole pöördusid, kui neil selline võimalus oleks. Võimalikeks situatsioonideks, mille puhul kaplani poole ehk soovitaks pöörduda, olid: tööstress, pinged eraelus, lein, konflikt kolleegi(de)ga, vaimse tervisega seonduvad probleemid, raske sündmuse järgselt, soov nõuande või toetuse järele, kriisioht (pandemia, sõjaohud jne), mõni eetiline küsimus ning mõni religioonialane küsimus, kus näideteks oli toodud saasteärastuse tegemine võõras religioonist inimesele ja võõrast kogukonnast inimesega suhtlemine. Vastuseid oli võimalik esitada Likerti skaalal, kus vastused varieerusid vahemikus „kindlasti ei pöörduks“ kuni „kindlasti pöörduks“.

Tööstressi korral leidis 23 vastajat (27%), et nad võimalusel pigem pöördusid kaplani poole ning 14 vastajat (16%), et nad pöördusid kindlasti. 22 inimest (26%) arvasid, et nad pigem ei pöördusid ja 19 küsitletut (22%) vastasid, et nad kindlasti ei pöördusid. Ülejäänud vastajad ei osanud küsimusele vastust anda.

Enamik vastajaid leidis, et eraeluliste pingetega nad üldiselt kaplani poole ei pöördusid – 19 vastajat (22%) ütles, et nad ei pöördusid kindlasti ning 28 vastajat (33%) arvasid, et nad pigem ei pöördusid. Pigem pöördusid 23 inimest (27%) ning 9 vastajat (11%) pöördusid kindlasti. 6 inimest (7%) ei osanud küsimusele vastata.

Leina korral vastas enamik inimestest, et nad pöördusid kaplani poole. 35 inimest (41%) vastas, et nad pigem pöördusid ning 25 vastajat (29%), et pöördusid kindlasti. Kindlasti

ei pöördus 12 vastajat (14%) ja pigem ei pöördus 6 küsitletut (7%). Vastust ei osanud anda 7 vastajat (8%).

Kolleegi või kolleegidega konflikti sattudes arvas 22 vastajat (26%), et nad kaplani poole kindlasti ei pöördus. 23 vastajat (27%) arvas, et nad pigem ei pöördus, samas kui 21 küsitletut (25%) pigem pöördusid. Kindlasti pöördus kaplani poole 11 inimest (13%) ning täpselt ei osanud öelda 8 vastajat (9%).

31 vastajat (36%) arvas, et vaimse tervisega seonduvate probleemide korral nad pigem pöördusid kaplani poole ning 17 vastajat (20%) pöördusid kindlasti. 19 küsitletut (22%) vastas, et nad ei pöördus kindlasti ja 10 (12%) vastas, et pigem ei pöördus. Küsimusele ei osanud vastust anda 8 vastajat (9%).

Raske sündmuse järgselt pakkus enamik vastajaid, et nad pigem või kindlasti pöördus kaplani poole. 33 vastajat (29%) ütlesid, et nad pöördusid kindlasti ning 22 vastajat (26%) arvasid, et võimaluse korral nad pigem pöördusid. Vähemus vastas, et nad pigem ei pöördus või kindlasti ei pöördus – vastavalt 12 (14%) pigem ei pöördus ning 13 (15%) ei pöördus kindlasti. 5 inimest (6%) ei osanud vastust anda.

Enamik pöördus või pigem pöördus ka soovist nõuande või toetuse järele. 28 inimest (33%) arvasid, et nad pigem pöördusid ja 22 vastajat (11%) pakkusid, et pöördusid kindlasti. Kindlasti ei pöördus 16 vastajat (19%) ja 10 küsitletut (12%) arvatavasti pigem ei pöördus. 9 inimest (11%) ei osanud arvata, mida nad sellises olukorras teeksid.

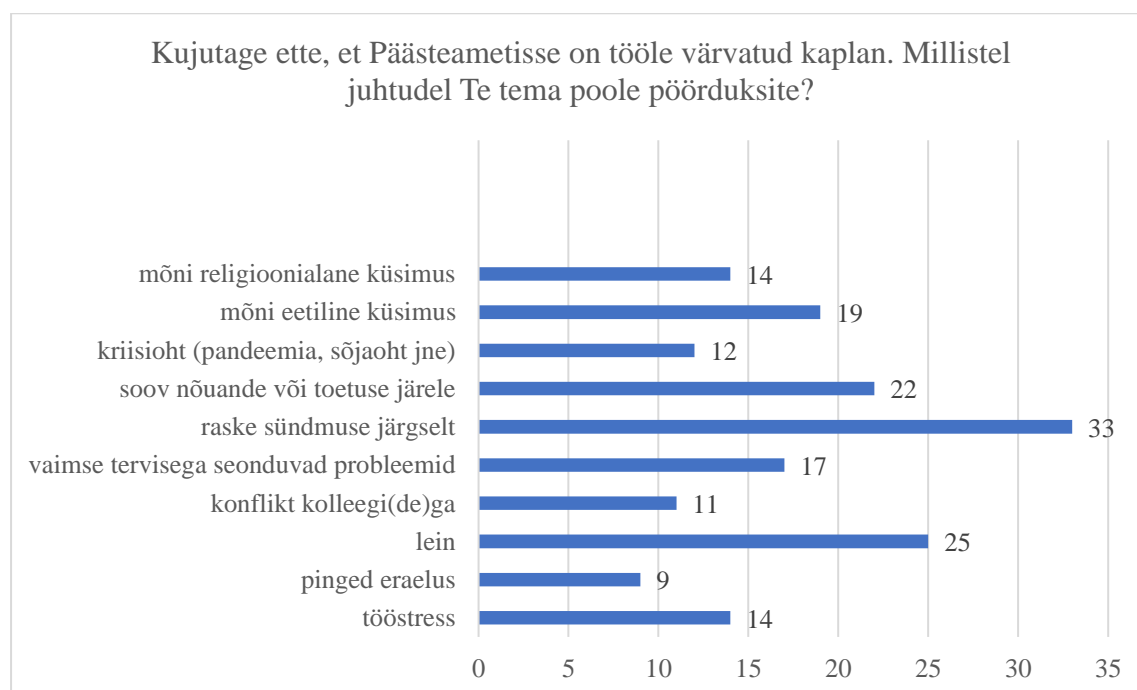
Kriisiolukorras 24 vastajat (28%) pigem pöördus ja 12 vastajat (12%) pöördusid kindlasti kaplani poole, samas kui 24 vastajat (25%) kindlasti ei pöördus. 18 küsitletut (21%) vastas, et nad pigem ei pöördus ning 10 küsitletut (12%) ei osanud küsimusele vastust anda.

Mõne tekkiva eetilise küsimuse korral vastas võrdne arv inimesi, et nad kindlasti ei pöördus või kindlasti pöördus kaplani poole – mõlemal juhul 19 vastajat (22%). 27 inimest küsitletutest (32%) pakkusid, et nad pigem pöördusid ning 10 (12%) arvasid, et nad pigem ei pöördus. 10 inimest (12%) ei osanud öelda, mida nad sellises olukorras teeksid.

Tekkinud religioonialastes küsimustes leidis enamik vastajaid, et nad kaplani poole ei pöördus. 23 vastajat (27%) ütlesid, et nad kindlasti ei pöördus ning 17 vastajat (20%) arvasid, et nad pigem ei pöördus. Pigem pöördus 15 vastajat (18%) ja kindlasti pöördus

14 küsitletut (17%). 14 vastajat (17%) ei osanud öelda kas nad pöördusid kaplani poole või mitte.

Vastustest selgus, et enam pöördutaks kaplani poole pärast raskeid sündmusi ning kogedes leina. Mõnevõrra vähesemal määral pöördus inimesed kindlasti soovist nõuande või toetuse järele eetilistes küsimustes. Vähe tuntakse huvi suhtluse vastu kaplaniga kriisiolukorras ning era- ja tööalastes konfliktides. Ilmestavad joonised olukordade kohta, mille korral vastajad kindlasti pöördusid kaplani poole, on toodud välja joonisel nr 5.

Joonis 5. Arvväärtused situatsioonides, mille korral vastajad kaplani poole kindlasti pöördusid, kui selline võimalus oleks olemas (autori koostatud)

Järgnevas küsimuses uuriti, kelle poole soovitaks vastaja oma kolleegil erinevates situatsioonides pöörduda. Situatsioonidena oli välja toodud stressi ja leina kogemine, isikliku elu alase nõuande otsimine, tööalase nõuande otsimine, enesetapumõtted, kriisiabi vajadus ning soov, et keegi kuulaks ära. Variantideks, kelle poole pöörduda, olid:

- kaplan (eeldusel, et Päästeametis oleks olemas);
- psühholoog;
- vahetu juht;
- personaliosakonna töötaja;
- teine kolleeg;

- lähedane isik väljastpoolt asutust;
- muu vaimse tervise spetsialist (näiteks spetsialist peaasi.ee-st);
- perearst

ning võimalus oli soovi korral valida kõik variandid. Lisaks oli ka võimalus üldse mitte kellegi poole nimetatutest soovitada pöörduda ning vastata, et küsitletu ei oska öelda.

Stressi korral vastas enamik vastajaid – 63 inimest – et nad soovitaks kolleegil pöörduda psühholoogi poole. Lisaks pakuti soovituseks muu vaimse tervise spetsialisti poole pöördumist. Kaplani poole pöörduks võimalusel 17 vastajat.

Leina korral pakkus enamik inimesi, 52 vastajat, et nad soovitaksid kaplani poole pöörduda. Psühholoogi poole soovitaks kolleegil pöörduda 49 inimest. Lisaks vastati veel, et soovitaks kolleegil pöörduda lähedase isiku poole väljastpoolt asutust või muu vaimse tervise spetsialisti poole.

Kui kolleeg peaks otsima isikliku elu alast nõuannet soovitaks enamik vastajaid tal pöörduda lähedase isiku poole väljastpoolt asutust (41 vastajat). Veel soovitatakse pöörduda psühholoogi (34 vastajat) või kaplani (23 vastajat) poole.

Otsides tööelualast nõuannet soovitaks enamik küsitletutest kolleegil pöörduda vahetu juhi poole (59 vastajat). Lisaks soovitatakse pöörduda mõne teise kolleegi 46 (vastajat) või personaliosakonnatöötaja (32 vastajat) poole. Kaplani poole soovitaks pöörduda 10 vastajat.

Enesetapumõtetega soovitaks enamik vastajaid kolleegil pöörduda psühholoogi poole (73 vastajat). 46 vastajat soovitaks pöörduda kaplani poole ning 43 küsitletut soovitaks pöörduda mõne muu asutusevälise vaimse tervise spetsialisti poole (43 vastajat).

Vajades kriisiabi, soovitaks enamik küsitletutest kolleegil pöörduda samuti psühholoogi poole (57 vastajat). Kaplani poole soovitaks pöörduda 40 vastajat ning muu asutusevälise vaimse tervise spetsialisti poole 27 küsitletut.

Kui kolleeg peaks vajama lihtsalt ära kuulamist soovitaks enamik vastajaid pöörduda mõne lähedase isiku poole väljastpoolt asutust. Lisaks soovitatakse pöörduda veel mõne teise kolleegi poole, mida soovitaks 44 vastajat. Kaplaniga vestelda soovitaks 45 vastajat. Täpsed arvulised vastused kõikide antud kategooria vastuste kohta on välja toodud tabelis 2.

Tabel 2. Arvulised väärtused soovitusteks kuhu kolleeg pöörduda võiks (autori koostatud)

Kelle poole soovitaksite kolleegil pöörduda kui ta...	Kaplan	Psühholoog	Vahetu juht	Personaliosakonna töötaja	Teine kolleeg	Lähedane isik väljastpoolt asutust	Vaimse tervise spetsialist (nt peaasi.ee)	Perearst	Ei soovitaks kolleegi poole pöörduda	Ei oska öelda
...kogeb stressi?	17	63	23	3	18	20	33	24	0	4
...kogeb leina?	52	49	13	1	11	25	24	4	0	3
...otsib isikliku elu alast nõuannet?	23	34	11	3	19	41	14	1	2	6
...otsib tööelu alast nõuannet?	10	10	59	32	46	10	5	1	0	1
...on enesetapumõtteid?	46	73	8	3	10	22	43	21	0	2
...vajab kriisiabi?	40	57	21	5	15	16	27	13	0	3
...soovib, et keegi lihtsalt kuulaks ta ära?	45	33	31	12	44	52	21	6	0	3

Küsites kelle poole pöörduks vastaja ise, kui ta kogeks stressi, vastas enamik, et nad pöörduks kas psühholoogi poole (37 vastajat) või mõne lähedase isiku poole väljastpoolt asutust (33 vastajat). Kaplani poole pöörduks 19 vastajat. Ei kellegi poole ei pöörduks 11 vastajat.

Leina kogedes pöörduks enamik inimesi (40 vastajat) kaplani poole. Lisaks pöörduks mõne lähedase isiku poole väljastpoolt asutust (37%) või psühholoogi poole (28 vastajat). Ei kellegi poole ei pöörduks 6 vastajat.

Isikliku elu alast nõuannet otsides pöörduks enamik vastajates lähedase isiku poole väljastpoolt asutust (54 vastajat). Psühholoogi poole pöörduks 19 vastajat ning kaplani poole 12 vastajat. 6 vastajat ei pöörduks kellegi poole.

Otsides tööelu alast nõuannet pöörduks 56 vastajat vahetu juhi poole. Lisaks pöörduks teise kolleegi poole (44 vastajat). Kaplani poole pöörduks 5 vastajat ning 3 vastajat ei pöörduks kellegi poole.

Enesetapumõtteid kogedes pöörduks 54 vastajat psühholoogi poole ning 33 vastajat muu asutusevälise vaimse tervise spetsialisti poole. Kaplani poole pöörduks 29 vastajat ning kellegi poole ei pöörduks 3 inimest.

Otsides kriisiabi pöörduks 48 vastajat psühholoogi poole. 34 vastajat pöörduks kaplani poole ning 5 vastajat ei kontakteeruks mitte kellegagi.

Soovides, et keegi lihtsalt kuulaks ära, pöördus enamik vastajaid asutusevälise lähedase isiku poole (63 vastajat). Kolleegi poole pöördus 45 vastajat ning kaplani poole pöördus 23 vastajat. 2 inimest ei pöördus mitte kellegi poole.

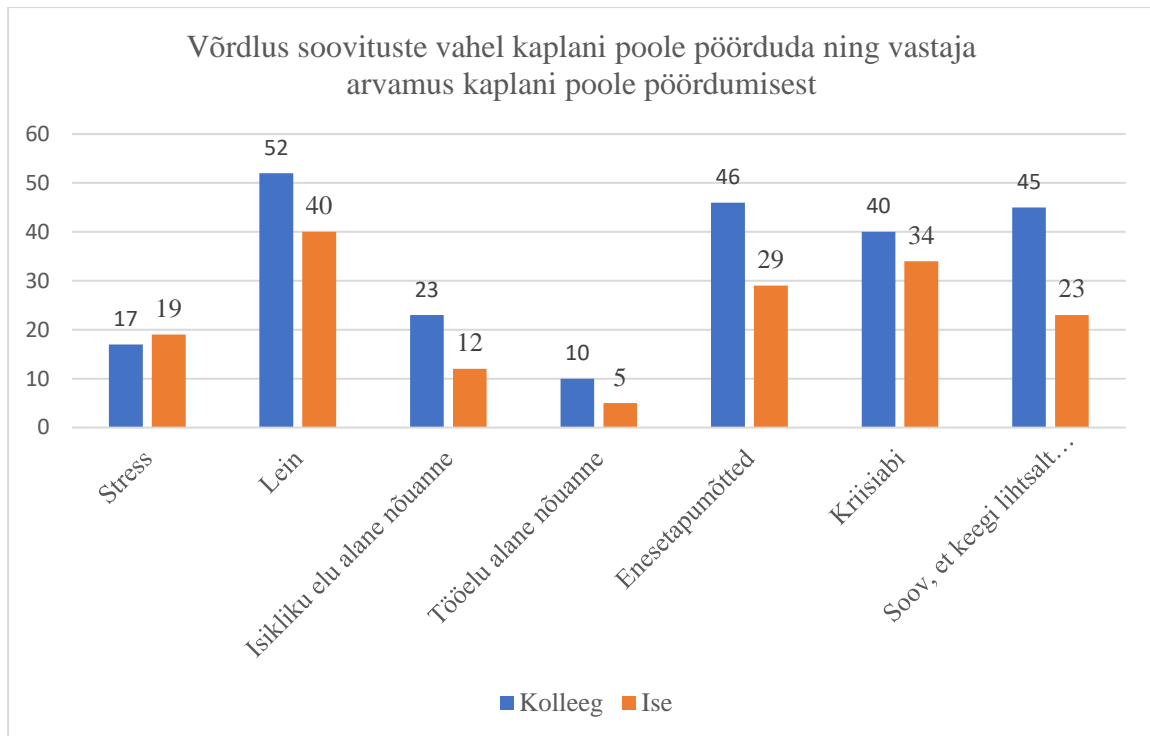
Tabel 3. Arvulised väärtused selle kohta kelle poole vastaja erinevates olukordades pöördus (autori koostatud)

Kelle poole pöördusid ise kui...	Kaplan	Psühholoog	Vahetu juht	Personaliosakonna töötaja	Teine kolleeg	Lähedane isik väljastpoolt asutust	Vaimse tervise spetsialist (nt peaasi.ee)	Perearst	Ei pöördus kellegi poole	Ei oska öelda
...koged stressi?	19	37	13	1	16	33	19	14	11	2
...koged leina?	40	28	5	0	6	37	14	3	6	7
...otsid isikliku elu alast nõuannet?	12	19	4	2	18	54	8	0	6	4
...otsid tööelu alast nõuannet?	5	9	56	22	44	20	3	0	3	1
...on enesetapumõtted?	29	54	5	2	4	18	33	13	3	9
...vajad kriisiabi?	34	48	13	1	15	21	25	5	5	7
...soovid, et keegi lihtsalt kuulaks ära?	23	20	20	6	45	63	15	4	2	3

Alloleval joonisel 6 on välja toodud võrdlus olukordadest, millal vastaja soovitaks kolleegil kaplani poole pöörduda ning millal ta ise seda teeks. Vastused nendele kahele küsimusele näitavad, et olukorrad, mil inimesed ise pöördusid kaplani poole erinevad mitmes aspektis olukordadest, mil nad teistel inimestel soovitaksid minna. Eriti avaldub see vaimset tervist mõjutavate olukordade puhul – lein ja enesetapumõtted.

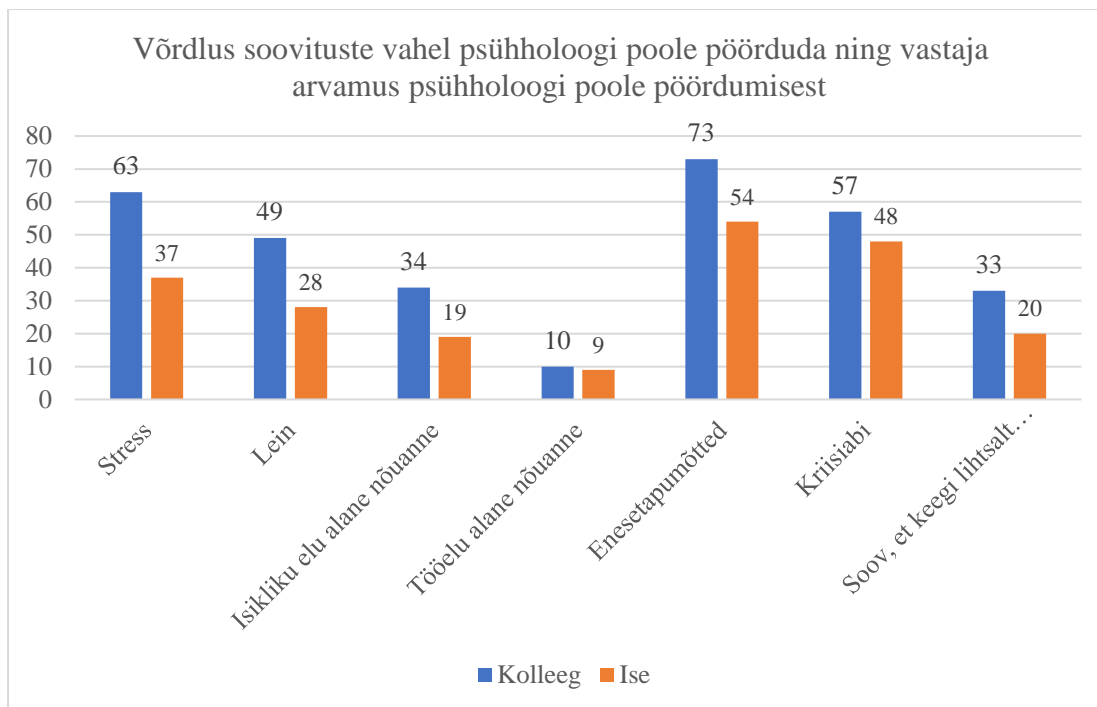
Suures osas läheb see kokku 1.2 alapeatükis kirjeldatuga, kus on välja toodud, et esmareageerijatele on omane ainult iseenda peale lootmine ning isikliku tugevuse väärtustamine. See tähendab, et sageli on sellistes valdkondades töötavate inimeste jaoks keeruline nii abi otsimine kui ka enesele teadvustamine, et abi oleks vaja.

Vastused erinevad oluliselt ka siis, kui keegi soovib või vajab ärakuulamist. Kui 42 vastajat soovitaks ennast väljendada soovival kolleegil kaplani poole pöörduda, siis vaid 23 vastajat kasutaks seda võimalust ise. Ka see läheb suures osas eelnevalt kirjeldatuga kokku – enese stigmatiseerimine raskendab sageli emotsioonide ja mõtete vabalt väljendamist isegi kui keegi sellest teada ei saaks (vt. joonis 6).

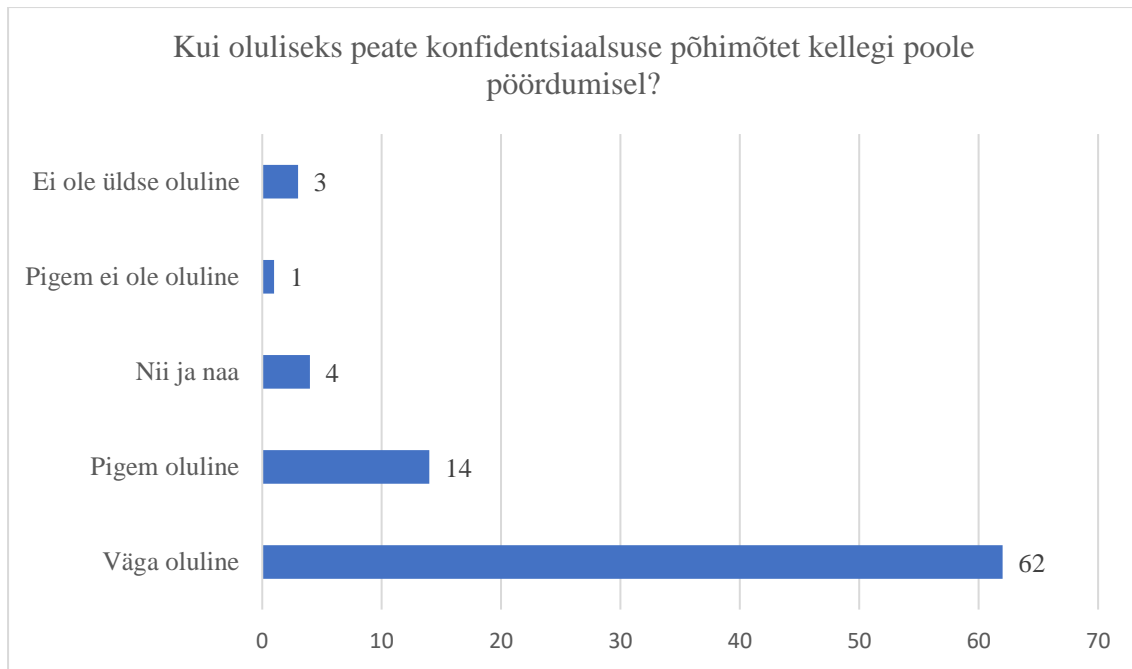
Joonis 6. Võrdlus, millal soovitatakse kolleegil kaplani poole pöörduda ning millal pöörduks vastaja ise (autori koostatud)

Sama on võimalik märgata ka võrdluses soovitude vahel psühholoogi poole pöörduda ning vastaja isiklikust arvamusel psühholoogi pöördumisest. Tavaliselt rohkem vaimset tervist mõjutavate aspektide puhul leiavad vastajad sageli, et kolleeg peaks nende probleemide tekkimisel psühholoogi poole pöörduma, samas ise nad seda tingimata ei teeks. Alloleval joonisel 7 on välja toodud võrdlus olukordade vahel, mil vastaja soovitaks kolleegil psühholoogi poole pöörduda ning millal ta ise seda teeks.

Joonis 7. Võrdlus, millal soovitatakse kolleegil psühholoogi poole pöörduda ning millal pöörduks vastaja ise (autori koostatud)

Kaplani poole pöördumine on konfidentsiaalne. Küsitluses uuriti kui oluliseks peavad vastajad konfidentsiaalsuse põhimõtet kellegi poole pöördumisel. Väga oluliseks pidas seda 61 vastajat (74%). 14 vastajat (17%) pidas seda pigem oluliseks. Konkreetset seisukohta ei osanud võtta 4 vastajat (5%). Pigem ebaoluliseks pidas seda 1 vastaja (1%) ning 3 (4%) vastajat ei pidanud seda üldse oluliseks. Vastuste ilmestamiseks on all toodud väärtused joonisel 7. Üks vastajatest tõi lisaks välja, et „konfidentsiaalsus on oluline, kuid pöördumine võiks olla tavaline asi, et ei peaks häbenema“.

Joonis 8. Vastused küsimusele, kui oluliseks peavad vastajat konfidentsiaalsuse põhimõtet kellegi poole pöördumisel (autori koostatud)

Küsimuse eesmärgiks oli selgitada välja, kas soov või vajadus konfidentsiaalsuse järele mõjutab küsitletu hinnanguid. Eelnevalt väljatoodud küsimuses, kus uuriti kelle poole vastajad võimalikes situatsioonides vajadusel pöörduksid, oli mitu varianti, kelle poole pöördumisel oleks konfidentsiaalsus kindlasti tagatud (näiteks kaplan, psühholoog, perearst) ning mitmed kelle puhul seda garanteerida poleks võimalik (näiteks vahetu juht, teine kolleeg, lähedane isik väljastpoolt asutust).

Vastustest selgus, et tõsistes inimest mõjutavates situatsioonides pöörduksid vastajad eelkõige selle inimese poole, kellel nad arvavad, et on vastavalt vajadusele kõige suurem võimekus abi, nõuannet või tuge pakkuda. Samas ei saa väita, et konfidentsiaalsus on peamine motivatsioon kellegi poole pöördumisel, kuigi vastustest küsimusele selgus, et konfidentsiaalsus on enamike inimeste jaoks oluline.

Lisaks uuriti, kas vestlus kaplaniga peaks olema kohustuslik surmaga lõppenud sündmuste puhul. 26 vastajat (39%) arvasid, et peaks olema ning 41 vastajat (61%) arvasid, et ei peaks olema. Mitmed vastajad lisasid alla, et kohustuslik ei peaks olema ent võiks olla soovituslik või ka rangelt soovituslik.

Mainiti ka seda, et võimalus kaplani poole pöördumiseks võiks soovijatele olemas olla, öeldes näiteks: „kaplan võiks näiteks komandosse kohale tulla ja pakkuda võimalust

rääkida, kuid see ei tohiks olla kohustuslik. Ma arvan, et ma isiklikult ei hakkaks seda kontakti otsima ega tahaks spetsiaalselt midagi teha, et rääkida, kuid kui inimene ise tuleks ja seda võimalust pakuks, siis kasutaksin seda“.

Osad täpsustasid, et see sõltub inimesest: „*see on väga personaalne, oleneb isiksusest“* ja olukorrast: „*sõltub kes suri ja milline vaatepilt sündmusel avaneb. Kindlasti laste, tuttavate või väga koleda vaatepildiga /.../ surma puhul on kohustuslik.“*

Mõned inimesed mainisid ka seda, et nad eelistaksid, et pigem vestlus psühholoogiga oleks kohustuslik: „*Võib olla kaplan. Praegu aga ütleksin, et vestlus psühholoogiga“.*

2.2.3 Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö eesmärgiks oli selgitada välja Päästeameti töötajate hoiak kaplaniteenistuse suhtes ja huvi selle teenuse kaasamise vastu Päästeametis. Eesmärgi saavutamiseks loodi mitmete erinevate asjakohaste teadusallikate põhjal üldpilt, et anda terviklik ülevaade antud teemast ning viidi läbi empiiriline uuring.

Töö esimesest peatükist lähtudes saab järeldada, et vaimse tervise probleemide hulk maailmas on järjest kasvamas ning eriti ohustab see esmareageerijaid ja teisi inimesi, kes igapäevaselt keeruliste sündmustega kokku puutuvad (vt pt 1.2, lk 11). Lisaks võivad erinevad stigmad teha abi otsimise – ka enesele tunnistamise, et abi oleks vaja – raskeks, mis võib ajapikku suurendada vaimse tervise probleeme (vt pt 1.2, kk 11-12).

Covid-19 pandeemia ajal ilmnis haiglates, et eriolukordades võivad inimeste käitumine ja vajadused ootamatult muutuda kui järsku vajasid töötajad varasemast rohkem toetust ja abi, et uudses keerulises situatsioonis hakkama saada (vt pt 1.5, lk 17-18).

Empiirilisest uuringust (vt pt 2) võib järeldada, et enamik vastajatest näeb kaplani olulist rolli kriisisituatsioonides – nii isiklikes kui ka laiemalt ühiskonda puudutavates – ja rasketest sündmustest toibumisel nii töö- kui ka eraelus (lk 22-23). Üheks olulisimaks aspektiks peeti kaplani rolli hingehoidjana, leinanõustajana ja vaimse tervise toetajana (vt joonis 4). Kaplani olulisemaks rolliks on sageli inimeste toetamine rasketel hetkedel, sest tihtipeale piisab inimestele juba sellest, kui nad saavad on muredest ja probleemidest rääkida.

Mitmel korral toodi esile ka kaplani tseremoniaalsel rolli. Vastajad leidsid, et pidulikel või erilistel sündmustel nagu uue komando avamine või mõni muu oluline tähtpäev võiks kaplan kohal olla ning tseremoonial osaleda (vt pt 2.2.2, lk 23).

Enamus vastajatest eelistaksid stressi, leina ja muude probleemide korral pigem psühholoogi poole pöörduda, kuid ka kaplani rollil nähakse mõningates situatsioonides väärtust (vt pt 2.2.2, lk 27-29). Mitmel korral mainisid vastajad, et eelistaksid kaplaniga suhelda olukordades, kus psühholoogi poole pöördumine tunduks ülearune või ebavajalik, ent tuge oleks vaja.

Avatud vastusega esimesest küsimusest selgub (vt pt 2.2.2, lk 22-23), et inimesed, kes arvavad, et organisatsioonis võiks kaplan olla, arvavad sageli ka seda, et kaplan võiks olla psühholoogile lisaks. Nagu 1.1 peatükis on kirjeldatud, on psühholoogide ja kaplanite ülesannetes ühisosi – eriti just aspektides, mis puudutavad inimeste toetamist keerulistes olukordades ning erinevate mõtete analüüsi ja dekodeerimises.

Vastustes on välja toodud näiteks, et kaplan võiks: *„pakkuda hingetuge seda vajavatele teenistujatele, kergemat sorti psühholoog“*. Korduvalt mainitakse kaplanil võimalikku rolli nõustaja ja/või toetajana erisugustes olukordades, olgu tegemist tööalase või ka eraelulise murega. Lisaks öeldakse ka *„kuna meil on psühholoogiline nõustamine ameti poolt juba tagatud siis kaplan võiks olla konfliktide lahendaja või lepitaja“*.

Antud töö peatükis 1.1 on pikemalt kirjeldatud hingehoiu ja psühholoogia ühisosi nii praktikas kui nende kujunemises. Sellest lähtuvalt võiks ka tänapäeval näha võimalust koostööks; mis on midagi, mida mitmed küsitlusele vastajad ka mõningal määral välja toovad.

Üldiselt leitakse, et on mitmeid olukordi, kus psühholoogi poole pöördumine võibolla poleks esimene soovitud variant, ent samas soovitaks siiski professionaalset tuge saada. Nendeks oleks näiteks emotsionaalse toe vajadus või lein. Nagu ka 1.1 alapeatükis on kirjeldatud, siis kaplaneid on traditsiooniliselt seostatud pigem inimeste vaimsete ja filosoofiliste küsimustega, samas kui psühholoogid keskenduvad enamasti praktilistele ning igapäevastele teemadele ja probleemide lahendamisele. Seega võiksid kaplanid täiendada psühholoogide poolt pakutavat, et aidata luua holistilisemat üldpilti inimeste emotsionaalsest ja hingelisest heaolust.

Käesoleva töö 1.2 alapeatükis on välja toodud, et esmareageerijatel on erialaliste iseärasuste tõttu keskmiselt suurem risk kogeda vaimse tervisega seonduvaid probleeme ning nende probleemidega kaasnevaid ohte. Lisaks on suurem ka tõenäosus vajaduse korral abi mitte otsida – suures osas erinevate stigmade tõttu.

Seda on võimalik märgata ka erinevuses vastustes, kus küsiti, millistel juhtudel ja kellelt soovitaks vastaja kolleegil abi otsida ja millistel juhtudel vastaja ise seda teeks. Alapeatükis 2.2.2 välja toodud joonisel 6 on esitatud erinevused, millistel juhtudel vastaja soovitaks kolleegil kaplani poole pöörduda ning millistel juhtudel ta seda ise teeks. Sarnane dissonants on märgatav ka teiste inimese hingeeluga tegelevate professionaalide puhul. Näiteks kui võrrelda, millistes olukordades pöörduks vastaja ise psühholoogi poole ning millistel juhtudel soovitaks kolleegil pöörduda, siis on taaskord võimalik märgata laadset erinevust nagu küsimuses kaplani kohta. (joonis 7).

Nii psühholoogi kui ka kaplani poole pöördumise puhul on mõlemal juhul võimalik märgata (vt pt 2.2.2, lk 33-34), et vastajate jaoks on kergem soovitada kolleegil abi otsida, ent endal seda teha on märkimisväärselt keerulisem. See ilmestab taaskord asjaolu, et vaimse tervisega seonduvad stigmad mõjutavad inimesi ning teevad abi otsimise keeruliseks, isegi kui selleks on võimalused loodud.

Enamik küsitlusele vastanutest arvas, et ühel või teisel kujul võiks Päästeametis kaplan olla (vt pt 2.2.2). Kui Päästeametis oleks kaplan, eelistaks enamik vastajaid, et ta tegutseks vabatahtlikkuse alusel või oleks vajadusel kutsutav. Üldiselt arvasid vastajad, et kaplani poole pöördumine võiks võimalusel soovijate jaoks olemas olla, kuid ainult vabatahtlikult ja vastavalt vajadusele (pt. 2.2.2, lk 24-25).

Empiirilise uuringu tulemusi arvestades võiks kaaluda kaplani kaasamist Päästeametisse, et pakkuda töötajatele täiendavat tuge ja vaimset abi kriitilistel hetkedel. Kaplani olemasolu võiks aidata parandada töötajate vaimset heaolu ning toetada neid keerulistel momentidel nii professionaalses kui ka isiklikus elus. Lisaks võiks kaplan olla vajadusel kohal ka olulistel sündmustel, et luua pidulik ja toetav õhkkond. Kaplan võiks olla oluline ressurss Päästeameti meeskonnale ning aidata kaasa organisatsiooni ühtsuse ja heaolule.

Kokkuvõtvalt võiks teha ettepanekud:

- Päästeametil võiks olla kaplan, kelle poole saaks vajadusel või soovi korral pöörduda, seda kas kutselisena või vabatahtlikuna.

- Kaplan võiks osaleda erinevatel tseremooniatel ja tähtpäevadel, et lisada pidulikkust.
- Päästeametil võimaldada soovijatele peale raskeid sündmusi kaplaniga suhtlemine.
- Kaplan saaks teha koostööd psühholoogidega, pakkudes Päästeametile laiemat võimekust töötajate vaimse heaolu eest hoolitsemiseks.

KOKKUVÕTE

Käesolev lõputöö otsis vastust uurimisprobleemile: milline on vajadus ja võimalused kaplaniteenistuse kaasamiseks Päästeametisse? Lõputöö eesmärgiks oli selgitada välja Päästeameti töötajate hoiak kaplaniteenistuse kohta ja huvi selle teenuse kaasamise vastu Päästeametis.

Teooria analüüsi käigus selgus, et kaplanite ülesanded on erinevates organisatsioonides üldjoontes väga sarnased, nii Eestis kui mujal maailmas. Peamisteks ülesanneteks on olla abivajavale inimesele toeks, vastavalt sellele kuidas ta seda parasjagu vajab, hingehoiutöö tegemine ja kriisinõustamine.

Esmareageerijatel on keskmisest suurem risk kogeda traumajärgset stressi ning sellest tulenevalt ka suurenenud oht kannatada erinevate vaimse tervise probleemide ning sõltuvushäirete all. Riskitegurid rõhutavad vajadust luua paremad võimalused esmareageerijate aitamiseks. Samas ei piisa alati ainult abi kättesaadavaks tegemisest, sest sageli teevad esmareageerijatele omapärased iseloomujooned abi vajaduse enesele teadvustamise ja abi otsimise keeruliseks.

Erinevad hädaolukorrad nagu Covid-19 pandeemia ja sõjalised konfliktid on viimastel aastatel ühiskonda tugevalt mõjutanud. Eriolukordades võivad inimeste käitumine ja vajadused ootamatult muutuda, seega on esmatähtis on tagada inimestele vajadusel toetus ja abi.

Empiirilises osas leiti vastused uurimisprobleemi täpsustamiseks püstitatud uurimisküsimustele ning täideti uurimisülesanded. Uurimismeetodina kasutati kvantitatiivset uuringut ja andmekogumise meetodiks oli poolstruktureeritud ankeetküsitlus Päästeameti töötajate seas.

Teoreetilisest käsitlest lähtuvalt ja uuringu käigus kogutud andmeid analüüsides oli võimalik teha mitmeid järeldusi. Enamik uuringus osalejatest ei taju otsesest vajadust kaplaniteenistuse kaasamiseks Päästeametisse, ent teatud juhtudel näeksid inimesed potentsiaali selle kasulikkusele. Kui Päästeametis oleks kaplan, siis eelistaksid inimesed, et ta tegutseks kas vabatahtlikkuse alusel või oleks vajadusel kutsutav.

Uurimisülesanded said täidetud ning uurimisküsimused said vastused, seega on võimalik väita, et lõputöö eesmärk on täidetud. Kuna üleüldiste järelduste tegemiseks ei saadud

vajalikku küsitletute arvu kätte, ei saa uuringus selgunust üldkogumi kohta järeldusi teha. Sellest lähtuvalt ei saanud antud lõputöö eesmärk täidetud.

Edaspidi võiks analoogset uuringut läbi viia kõikse valimiga, et oleks võimalik teha üldiseid järeldusi Päästeametis töötavate inimeste arvamuste kohta või viia läbi sarnane uuring intervjuude põhjal. Veel oleks võimalik uurida milline peaks olema kaplani ettevalmistus Päästeameti kontekstis. Lisaks, kui laadset uuringut korratakse pärast pikema aja möödumist, oleks võimalik uurida inimeste vaimse tervise seisundi muutuseid ning kas vastuvõtlikkus abi otsida ja vastu võtta on ajas muutunud.

SUMMARY

The aim of this study was to ascertain the opinions of the Estonian Rescue Board personnel towards chaplaincy services and their receptiveness to integrating such services within the organization. This thesis sought an answer to the research problem “What is the necessity and possibilities for the inclusion of chaplaincy service in the Estonian Rescue Board?”

First responders are at a higher than average risk of experiencing post-traumatic stress and, as a result, suffering from various mental health problems and addiction disorders. Those risk factors underscore the need to create better opportunities to help first responders. At the same time, it is not always enough to just make help available, because often the unique characteristics of first responders make it difficult to recognize the need for help and to seek help.

In recent years various crisis situations such as the Covid-19 pandemic and war conflicts have strongly affected society. In those situations, people's behavior and needs can often change unexpectedly, therefore it is of the utmost importance to provide people with support and help when necessary.

To answer the research problem three research questions were posed:

1. What are the experiences of other institutions in Estonia and in other countries in involving chaplaincy service?
2. What is the interest and attitudes of the Estonian Rescue Board's employees towards the chaplain service and towards interest in its implementation?
3. What would be the services and roles offered by the chaplain service to the Estonian Rescue Board?

Quantitative research was used as the research method and the data collection method was a semi-structured questionnaire survey among the employees of the Estonian Rescue Board.

Based on the theoretical approach and analyzing the data collected during the study, it was possible to draw several conclusions. Most of the survey participants do not perceive a direct need for the inclusion of chaplaincy in the Estonian Rescue Board, but in certain cases people could see the potential for its usefulness. If there was a chaplain in the Estonian

Rescue Board, people would prefer that they act either on a voluntary basis or be called upon if necessary.

The research tasks were completed, and the research questions were answered, so it is possible to say that the aim of the thesis was fulfilled.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Ameyaw, J. D., Hackman, G., Nsiah, T. B., Boateng, E., 2021. Work Experience Differences in Job Satisfaction: An Empirical Assessment. *International Journal Of Innovative Research & Development*, 10(11), pp. 116-123.

Arike, V., Berendson, R., Pruul, R., 2008. *Miks Eesti politsei võttis tööle kaplanid?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/69158855/miks-eesti-politsei-vottis-toole-kaplanid> / [Kasutatud 14.01.2024].

Asquith Jr., G. H., 1982. Anton T. Boisen and the study of "living human documents". *Journal of Presbyterian History*, 60, pp. 244 – 265.

Babbie, E., 2010. *The Practice of Social Research*. Belmont, CA, Wadsworth, London: Cengage Learning.

Bederman, G., 1989. The women have had charge of the church work long enough: The men and Religion Forward Movement of 1911-1912 and the masculinization of middle-class Protestantism. *American Quarterly*, 41, pp. 432 – 465.

Benner, D. G., 2003. *Strategic Pastoral Counseling: A Short-Term Structured Model*. Michigan: Baker Academic.

Boswell, W., Shipp, A., Payne, S., Culbertson, S., 2009. Changes in Newcomer Job Satisfaction Over Time: Examining the Pattern of Honeymoons and Hangovers. *The Journal of applied psychology*, 94(4), pp. 854-855.

Boswell, W., Boudreau, J., Tichy, J., 2005. The Relationship Between Employee Job Change and Job Satisfaction: The Honeymoon-Hangover Effect. *The Journal of applied psychology*, 90(5), pp. 882-883.

Bowers, C. A., Beidel, D. C., Marks, M. R., 2022. Obstacles to mental health treatment: Similarities and differences among first responder groups, *Journal of Community Safety and Well-Being*, 7(2), pp. 42–46.

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., Rubin, G. J., 2020. The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *Lancet*, 395, p. 917.

Busetto, L., Wick, W. & Gumbinger, C., 2020. How to use and assess qualitative research methods. *Neurological Research and Practice*, 2(14).

Campbell, S., Greenwood, M., Prior, S., *et al.*, 2020. Purposive sampling: complex or simple? Research case examples. *Journal of Research in Nursing*, 25(8), pp. 652-653.

Caplan, E., 1998. *Mind games: American culture and the birth of psychotherapy*. California: University of California Press.

Clebsch, W. A., Jaekle, C. R., 1967. *Pastoral Care in Historical Perspective*. New York: Harper.

Corrigan, P. W., Bink, A. B., 2016. The stigma of mental health. Rmt: *Encyclopedia of Mental Health*. Chicago: Academic Press, p. 230.

Corrigan, P. W., Rafacz, J., & Rüschi, N., 2011. Examining a progressive model of self-stigma and its impact on people with serious mental illness. *Psychiatry Research*, 189(3), pp. 339–343.

Delfi, 2021. *Uuring: kaplaniteenust kasutatakse kaitseväes harva*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.delfi.ee/artikkel/93499703/uuring-kaplaniteenust-kasutatakse-kaitsevaes-harva> / [Kasutatud 14.01.2024].

Dober, H.M., 2010. What Can the Pastor Learn from Freud? A Historical Perspective on Psychological and Theological Dimensions of Soul Care, *Christian Bioethics: Non-ecumenical Studies in Medical Morality*, 16(1), pp. 61–78.

Eesti Kaitsevägi, 2019. *Peakaplani juhised kaplanitele*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://mil.ee/wp-content/uploads/2020/02/PEAKAPLANI-JUHIS-KAPLANITELE-2019.pdf> / [Kasutatud 17.01.2024]

Eesti Rahvusringhääling, 2022. *Kaitseväe kaplanaadi asemel jääb tegevteenistusse ainult peakaplan*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608507290/kaitsevae-kaplanaadi-aseemel-jaab-tegevteenistusse-ainult-peakaplan> / [Kasutatud 17.01.2024]

Eesti Rahvusringhääling, 2021. *Kirikute nõukogu kritiseeris kaitseväe juhataja plaani kaotada kaplaniteenistus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608219142/kirikute-noukogu-kritiseeris-kaitsevae-juhataja-plaani-kaotada-kaplaniteenistus> [Kasutatud 17.12.2023].

Erelt, T., Leemets, T., Mäearu, S. & Raadik, M., 2018. Päring. Rmt: *Eesti õigekeelsussõnaraamat*. [Võrgumaterjal] Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Leitav: <http://www.keeleeveeb.ee> [Kasutatud 25.02.2024].

Gaustad, E. S., Schmidt, L. E., 2002. *The religious history of America*. San Francisco: Harper.

Grob, G. N., 1973. *Mental institutions in America: Social policy to 1875*. Illinois: Free Press.

Halbesleben, J. R. B., Osburn, H. K., Mumford, M. D., 2006. Action Research as a Burnout Intervention: Reducing Burnout in the Federal Fire Service, *The Journal of Applied Behavioral Science*, 42(2), p. 256.

Hands, A.-S., 2022. Integrating quantitative and qualitative data in mixed methods research: An illustration. *Canadian Journal of Information & Library Sciences*, 45(1), pp. 1–20.

Handzo, G. F., Flannelly, K. J., Murphy, K. M., Bauman, J. P., Oettinger, M., Goodell, E., Jacobs, M. R., 2008. What do chaplains really do? I visitation in the New York chaplaincy study. *Journal of Health Care Chaplaincy*, 14(1), pp. 20–38.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., 2005. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.

Hirshbein, L.. 2021. Why psychiatry might cooperate with religion: The Michigan Society of Pastoral Care, 1945–1968, *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 57(2), pp. 113–129.

Hädaolukorra seadus (2017) RT I, 06.07.2023, 33.

Jahnke, S.A. *et al.* 2016. Firefighting and mental health: Experiences of repeated exposure to trauma, *Work (Reading, Mass.)*, 53(4), pp. 737–744.

James, R. K., Gilliland, B. E., 2008. *Crisis intervention strategies*. Belmont, California: Thomsan Brooks/Cole.

Jeuland, J., Fitchett, G., Schulman-Green, D., Kapo, J., 2017. Chaplains working in palliative care: Who they are and what they do. *Journal of Palliative Medicine*, 20(5), pp. 502–508.

- Jones S, Nagel C, McSweeney J, Curran G., 2018. Prevalence and correlates of psychiatric symptoms among first responders in a Southern State. *Arch Psychiatr Nurs*, 32(6), pp. 828–835.
- Justiitsministeerium, 2011. *Spetsialist-kaaplani ametijuhend. Viru Vangla direktori 14.01.2011 käskkiri nr 1.1-1/17.*
- Kabir, S. M. S., 2016. *Methods of Data Collection. In Basic Guidelines for Research: An Introductory Approach for All Disciplines.* Bangladesh: Book Zone Publication.
- Kaufman, C.C., Rosmarin, D.H. and Connery, H., 2022. Integrating Spirituality in Group Psychotherapy with First Responders: Addressing Trauma and Substance Misuse, *Religions*, 13(12), p. 1132.
- Kelley, K., Clark, B., Brown, V., Sitzia, J., 2003. Good practice in the conduct and reporting of survey research. *International Journal for Quality in health care*, 15(3), pp. 261-266.
- Klessmann, M., 2015. *Seelsorge: Begleitung, Begegnung, Lebensdeutung im Horizont des christlichen.* Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht
- Kravets, T., 2021. *Kaplaniteenistus kriisilukordades Kaitseliidu näitel.* Magistritöö. Sisekaitseakadeemia.
- Kuckartz, U., 2014. *Qualitative Text Analysis: A Guide to Methods, Practice & Using Software.* London: SAGE Publications Ltd.
- Kyron, M.J., Rikkers, W., Bartlett, J., Renehan, E., Hafekost, K., Baigent, M., Cunneen, R. & Lawrence, D. 2022. Mental health and wellbeing of Australian police and emergency services employees, *Archives of environmental & occupational health*, 77(4), pp. 282–292
- Lakatos, C., Kiss-Tóth, E. & Rucska, A., 2023. Changes of Mental Status Characteristics among Hungarian Adults in the Year Following Covid-19 Pandemic', *Health Problems of Civilization*, 17(4), pp. 306–317.
- Laidra, K. et al. 2023. Estonian National Mental Health Study: Design and methods for a registry-linked longitudinal survey, *Brain & Behavior*, 13(8), pp. 1–17.
- Lartey, E. Y., 2003. *In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling.* London: Jessica Kingsley Publishers Ltd.

- Leedjärv, M., 2023. *Kaplani esimene (õppe)aasta Sisekaitseakadeemias*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://sisekaitse.sharepoint.com/sites/siseveeb/SitePages/Kaplani-esimene-\(%C3%B5ppe\)aasta-Sisekaitseakadeemias.aspx](https://sisekaitse.sharepoint.com/sites/siseveeb/SitePages/Kaplani-esimene-(%C3%B5ppe)aasta-Sisekaitseakadeemias.aspx) [Kasutatud 12.05.2024]
- Lehtsaar, T., ja Ausin, T., 2021. Mis on Religioonipsühholoogia?. *Usuteaduslik Ajakiri*, 79(1), lk 32–55.
- Lehtsaar, T., 2013. *Sissejuhatus religioonipsühholoogiasse*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Linnuste, I., Kartau, A. K., 2022. Haiglate Ja Hoolekandeametite Hingehoidliku Töö Uutest Väljakutsetest Covid-19 Pandeemia Tingimustes. *Usuteaduslik Ajakiri*, 82(2), lk 57–70.
- Maaleht, 2021. *Mida arvate kaitseväge plaanist kaotada orkester ja kaplaniteenistus?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/93475849/mida-arvate-kaitsevage-plaanist-kaotada-orkester-ja-kaplaniteenistus> / [Kasutatud 14.01.2024].
- Martin, M., Saltzman, L. Y., Henry, V., Broussard, C. & Hansel, T. C., 2022. Mental health and well-being for aging adults during the COVID-19 pandemic', *Aging & mental health*, 26(9), pp. 1889–1898.
- Minnik, T., 2021. *POOLT JA VASTU / Laaneots vs Laigna: kas 21. sajandi kaitseväge vajab üldse kaplaneid?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://forte.delfi.ee/artikkel/93497891/poolt-ja-vastu-laaneots-vs-laigna-kas-21-sajandi-kaitsevagi-vajab-uldse-kaplaneid> / [Kasutatud 14.01.2024].
- Männaste, T., 2006. *Kaplani roll kinnipeetava resotsialiseerimisel*. Lõputöö. Sisekaitseakadeemia
- Nolan, S., 2019. Lifting the lid on chaplaincy: A first look at findings from chaplains' case study research. *Journal of Health Care Chaplaincy*, 27(1), pp. 1–23.
- Norris, W.C., Stauffer, E., 2006. Setting up a Chaplaincy Program, *Fire Engineering*, 159(12), pp. 89–90.
- NPR, 2011. *Memories Of Sept. 11's First Recorded Casualty Endure*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.npr.org/2011/09/05/140154885/memories-of-sept-11s-first-casualty-burn-bright> / [Kasutatud 18.01.2024]

- Nõmmik, T., 2005. *Vaimulikud kaitsejõududes. Eesti kaitseväge kaplaniteenistus ja selle eellugu*. Tallinn: ELMATAR AS
- Peaasi.ee, 2024. *Post-traumaatiline stressihäire*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://peaasi.ee/post-traumaatiline-stressihaire/> [Kasutatud 02.04.2024]
- Pöder, A., 2021. *Andres Pöder: usuvabadus ja kaplanid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608222727/andres-poder-usuvabadus-ja-kaplanid/> [Kasutatud 14.01.2024].
- Päästeamet, 2024. *Elanikkonnakaitse*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rescue.ee/et/juhend/elanikkonnakaitse> [Kasutatud 04.02.2024].
- Päästeamet, 2021. *Päästevõrgustiku strateegia aastani 2025*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rescue.ee/files/dokumendid/paastevorgustiku-strateegia-aastani-2025-est.pdf> [Kasutatud 04.02.2024].
- Raamat, T., 2018. Politseikaplanid osalevad politsei igapäevatoos. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eestikirik.ee/politseikaplanid-osalevad-politsei-igapaevatoos> / [Kasutatud 14.01.2024]
- Rabinow, P., 2002. St. Francis at Ground Zero, *Anthropological Quarterly*, 75(1), pp. 113–116.
- Raiste, A., 2021. *Herem kaplanite koondamisest: psühholoogide järele on vajadus suurem*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1608216814/herem-kaplanite-koondamisest-psuhholoogide-jarele-on-vajadus-suurem> / [Kasutatud 17.01.2024]
- Regionaalhaigla, 2020. *Sotsiaalministeeriumi vanemkaplanina alustas Regionaalhaigla hingehoidja Katri Aaslav-Tepandi* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.regionaalhaigla.ee/et/sotsiaalministeeriumi-vanemkaplanina-alustas-regionaalhaigla-hingehoidja-katri-aaslav-tepandi> / [Kasutatud 17.01.2024]
- Rimpelä, A., Kesanto-Jokipolvi, H., Myöhänen, A., Heikonen, L., Oinas, S. & Ahtiainen, R., 2023. School and class closures and adolescent mental health during the second and later waves of the COVID-19 pandemic in Finland: a repeated cross-sectional study', *BMC Public Health*, 23(1), pp. 1–10.

Ringvee, R., 2020. *Estonia: Regulating Religion in Prisons Since the 1990s*. Rmt: J. Martõnez-Ariño & A.-L. Zwilling, toim-d. Boundaries of Religious Freedom: Regulating Rohtmets, P. *Riik ja usulised ühendused*. Tallinn: Siseministeerium.

Sargeant, S., Yoxall, J., 2023. Psychology and Spirituality: Reviewing Developments in History, Method and Practice, *Journal of Religion & Health*, 62(2), pp. 1159–1174.

Sihtasutus Kutsekoda, 2024. *Kutsestandardid: Hingehoidja, tase 6*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10776604> [Kasutatud 02.03.2024]

Slife, B., 2012. Religious Implications of Western Personality Theory, *Pastoral Psychology*, 61(5/6), pp. 797–808.

Soom, K., Schihalejev, O., 2020. Kiriku Hingehoiutöö Eriolukorra Ajal. *Usuteaduslik Ajakiri*, 78(2), lk 45.

Stokes, A., 1985. *Ministry after Freud*. Ohio: Pilgrim Press.

Zdziarski, E. L., Dunkel, N. W., & Rollo, J. M., 2007. *Campus crisis management: A comprehensive guide to planning, prevention, response and recovery*. San Francisco: John Wiley & Sons.

United Christian Faith Ministries, 2017. *Chaplain Handbook Procedures and Guidelines*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ucfm.org/chaplain/Lessons/Chaplain-Manual.pdf> / [Kasutatud 18.01.2024]

Verhagen, P. J., van Praag, H. M., Lopez-Ibor, J. J., Jr., Cox, J. L., & Moussaoui, D., 2010. *Religion and psychiatry: Beyond boundaries*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Viilup, H., 2021. *Vanglakaplanite rolliteadlikkus kinni peetavate isikute radikaliseerumise märkamisel ja sellele reageerimisel*. Magistritöö. Sisekaitseakadeemia.

Wolffe, T. A. M., Robinson, A., Clinton, A., Turrell, L. & Stec, A. A., 2023. Mental health of UK firefighters, *Scientific Reports*, 12(1), pp. 1–12.

Worcester, E., McComb, S., & Coriat, I. H., 1908. *Religion and medicine: The moral control of nervous disorders*. New York: Moffat, Yard.

Wyrostkiewicz, M., Wciśel, W., Verkhovetska, A., 2022. The Need for Religious and Spiritual Counseling among Ukraine's War Refugees. *Journal for the Study of Religions & Ideologies*, 21(62), pp. 3–19.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Uuringus osalenute andmed (autori koostatud)	21
Tabel 2. Arvulised väärtused soovitusteks kuhu kolleeg pöörduda võiks (autori koostatud)	31
Tabel 3. Arvulised väärtused selle kohta kelle poole vastaja erinevates olukordades pöörduks (autori koostatud)	32
Joonis 1. Uuringus osalenute religioosne enesemääratlus (autori koostatud).....	22
Joonis 2. Küsitluses osalejate arvamus sellest, kas kaplanil võiks kriisiolukorras organisatsioonis olla roll (autori koostatud)	24
Joonis 3. Uuringutes osalejate arvamus sellest, kas Päästeametis võiks kaplan olla (autori koostatud).....	25
Joonis 4. Vastused küsimusele „Milliseid ülesandeid Teie arvates võiks kaplan Päästeametis täita? (autori koostatud).....	27
Joonis 5. Arvväärtused situatsioonides, mille korral vastajad kaplani poole kindlasti pöörduksid, kui selline võimalus oleks olemas (autori koostatud).....	29
Joonis 6. Võrdlus, millal soovitatakse kolleegil kaplani poole pöörduda ning millal pöörduks vastaja ise (autori koostatud)	33
Joonis 7. Võrdlus, millal soovitatakse kolleegil psühholoogi poole pöörduda ning millal pöörduks vastaja ise (autori koostatud).....	34
Joonis 8. Vastused küsimusele, kui oluliseks peavad vastajat konfidentsiaalsuse põhimõtet kellegi poole pöördumisel (autori koostatud)	35

LISA 1. Ankeetküsitluse küsimused

Kaplaniteenus Päästeametis

Lugupeetud Päästeameti töötaja!

Palun Teil osaleda uuringus "Kaplani rolli loomine Päästeametisse: eesmärgid, ülesanded ja töötajate hoiakud", mille eesmärgiks on selgitada välja Päästeameti töötajate hoiak ja huvi kaplaniteenuse kaasamise vastu Päästeametis.

Uuringu tulemusi esitletakse ja avaldatakse vaid üldistaval kujul, tagades igale osalejale anonüümsuse ning järgides eetilisi nõudeid. Teie hinnangud ja vastused on väga olulised! Palun vastata kõikidele küsimustele! Õigeid ja valesid vastuseid pole.

Loodan, et ankeedile vastamine annab Teile võimaluse mõelda vaimse tervise ja hinge- hoiuga seotud teemadele. Ankeedile vastamiseks kulub umbes 5-7 minutit.

Tänades

Helena Jaska

Sisekaitseakadeemia päästekolledž

Küsimuste ja/või ettepanekute korral kirjutage aadressil: helena.jaska@kad.sisekaitse.ee

Lõputöö juhendajateks on Helen Viilup ja Stella Polikarpus.

VAIMSE TERVISE JA HINGEHOIU ROLLID

Milliseid ametiülesandeid võiks Teie arvates kaplan Päästeametis täita?

Kaplanite eesmärk on pakkuda tuge, töötada inimestega arutledes nende uskumuste ja elufilosoofia teemadel, toetada inimesi oma sõnade ja kohaloluga ning toetada institutsiooni (Nolan, 2019, pp. 6-7).

* Kas kaplanil võiks olla organisatsiooniline roll kriisiolukorras?

! Valige üks järgnevatest vastustest

- Kindlasti ei võiks
- Pigem ei võiks
- Pigem võiks
- Kindlasti võiks
- Ei oska öelda

* Kes võiks olla sihtrühm, kellele kaplan võiks tuge pakkuda?

! Märkige palun kõik, mis sobivad

! Palun vali 1 kuni 5 vastust.

- Päästjad
- Juhid
- Spetsialistid
- Töökaaslased, kellel võiks seda vaja olla
- Inimesed väljastpoolt asutust (näiteks peale päästesündmust)
- Ei oleks üldse vaja
- Ei oska öelda

* Kas Päästeametis võiks kaplan olla?

! Märkige palun kõik, mis sobivad

! Palun vali 1 kuni 3 vastust.

- Jah, vabatahtlikuna olemas
- Jah, kutselisena olemas
- Jah, 24-tunnises vahetuses olemas
- Ei ole üldse vaja
- Ei oska öelda

* Kas kaplan peaks töötama valvevahetuses või mitte?

! Valige üks järgnevatest vastustest

- Peaks töötama valvevahetuses
- Ei peaks töötama valvevahetuses
- Võiks olla vajadusel kutsutav
- Ei oska öelda

* Kui kaplan töötaks valvevahetuses, siis kas tal peaks olema päästetööde tegemise ja/või juhtimise kompetentsid?

	Ei oleks vaja	Pigem ei oleks vaja	Pigem oleks vaja	Kindlasti oleks vaja	Ei oska öelda
Jah, päästetööde tegemise kompetents	☐	☐	☐	☐	☐
Jah, päästetööde juhtimise kompetents sh võimekus töötada sündmuskoha staabis	☐	☐	☐	☐	☐
Jah, üksnes kaasatud regionaalse või riikliku staabi töösse päästetöödel	☐	☐	☐	☐	☐

Hingehoidja eesmärk on olla kannatavale/kriisis inimesele toeks tema enda vajadustest ja veendumustest lähtuvalt. Hingehoidja hoolitseb inimese kui terviku eest, keskendudes eksistentsiaalsetele ja usulistele teemadele. (Kutsestandard hingehoidja tase 6)

* Milliseid ülesandeid Teie arvates võiks kaplan Päästeametis täita?

📌 Märkige palun kõik, mis sobivad

📌 Palun valige vähemalt üks vastusevariant

- Hingehoidmine
- Kriisinõustamine
- Leinanõustamine
- Talituste läbiviimine (matused, tehnika õnnistamine, tseremooniade läbiviimine jne)
- Usuliste talituste läbiviimine
- Koostöö tegemine abivajaja lähedastega
- Nõustamine eetika ja moraali küsimustes
- Väärtuskonfliktide lahendamine
- Sõbralik vestluskaaslane
- (Vabatahtlik) päästja
- Mitte ükski nendest

*Kujutage ette, et Päästeametisse on tööle värvatud kaplan. Millistel juhtudel Te tema poole pöörduksite?

	Kindlasti ei pöörduks	Pigem ei pöörduks	Pigem pöörduks	Kindlasti pöörduks	Ei oska öelda
Tööstress	☐	☐	☐	☐	☐
Pinged eraelus	☐	☐	☐	☐	☐
Lein	☐	☐	☐	☐	☐
Konflikt kolleegi(de)ga	☐	☐	☐	☐	☐
Vaimse tervisega seonduvad probleemid	☐	☐	☐	☐	☐
Raske sündmuse järgselt	☐	☐	☐	☐	☐
Soov nõuande või toetuse järele	☐	☐	☐	☐	☐
Kriisioht (pandeemia, sõjaohut jne)	☐	☐	☐	☐	☐
Mõni eetiline küsimus	☐	☐	☐	☐	☐
Mõni religioonialane küsimus (näiteks saasteäristuse tegemine võõrast religioonist inimesele, võõrast kogukonnast inimesega suhtlemine jne)	☐	☐	☐	☐	☐

*Kelle poole soovitaksite kolleegil pöörduda kui ta...

🔗 Võimalik on valida mitu vastusevarianti

	Kaplan	Psühholoog	Vahetu juht	Personaliosakonna töötaja	Teine kolleeg	Lähedane isik väljastpoolt asutust	Vaimse tervise spetsialist (nt Peaasi.ee)	Perearst	Ei soovita kolleegi poole pöörduda	Ei oska öelda
...koge stressi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...koge leina?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...otsib isikliku elu alast nõuannet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...otsib tööelu alast nõuannet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...on enesetapumõtted?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...vajab kriisiabi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...vajab hingeheidu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...soovib, et keegi lihtsalt kuulaks ta ära?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Kelle poole pöörduksid, ise kui...

📌 Võimalik on valida mitu vastusevarianti

	Kaplan	Psühholoog	Vahetu juht	Personaliosakonna töötaja	Teine kolleeg	Lähedane isik väljastpoolt asutust	Vaimse tervise spetsialist (nt Peaasiale)	Perearst	Ei pöörduks kellegi poole	Ei oska öelda
...koged stressi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...koged leina?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...otsid isikliku elu alast nõuannet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...otsid tööelu alast nõuannet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...on enesetapumõtted?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...vajad kriisiabi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...soovid, et keegi lihtsalt kuulaks ära?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Kaplani poole pöördumine on konfidentsiaalne. Kui oluliseks peate konfidentsiaalsuse põhimõtet kellegi poole pöördumisel?

📌 Valige üks järgnevatest vastustest

- Väga oluline
- Pigem oluline
- Nii ja naa
- Pigem ei ole oluline
- Ei ole üldse oluline
- Muu (palun täpsustage)

Kas Te arvate, et vestlus kaplaniga peaks olema kohustuslik surmaga lõppenud sündmuste puhul?

📌 Soovituslik küsimus

📌 Valige üks järgnevatest vastustest

📌 Juhul kui valite 'Muu (palun täpsustage)', siis palun täpsustage!

- Jah
- Ei
- Muu (palun täpsustage)

* Kas Teie arvates eeldab kaplani poole pöördumine religioosset tausta?

Religioon on uskumuste, normide, tavade ja institutsioonide süsteem, mille keskmes on inimesest absoluutselt üle olevad ja tema olemist määravad jõud ning inimese ja kõiksuse suhteid reguleerivad põhilised väärtused, usund (Langemets, *et al.*, 2009).

Valige üks järgnevatest vastustest

Jah

Ei

Muu (palun täpsusta)

Kas soovite midagi lisada?

TAUSTAANDMED

Kas peate end religioosseks inimeseks?

Jah

Ei

Milline on Teie tööaeg Päästeametis?

! Valige üks järgnevatest vastustest

- 24-tunnised valved
- Esmaspäevast reedeni
- Muu (palun täpsustage)

Milline on Teie tööstaaž Päästeametis?

! Valige üks järgnevatest vastustest

- Alla 1 aasta
- 1-2 aastat
- 3-4 aastat
- 5 aastat ja enam

Milline on Teie haridustase?

! Valige üks järgnevatest vastustest

- Keskharidus
- Keskeriharidus
- Kõrgharidus

Milline on Teie vanusevahemik?

Valige üks järgnevatest vastustest

- 18-27
- 28-44
- 45-58
- 59-65
- Vanem kui 65

Milline on Teie sugu?

Valige üks järgnevatest vastustest

- Mees
- Naine
- Ei soovi täpsustada

Täna vastamast! Küsimuste ja/või ettepanekute korral kirjutage aadressil: helena.jaska@kad.sisekaitse.ee

Küsitluses kasutatud viited:

Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü., Voll, P., 2009. Päring. Rmt: *Eesti keele seletav sõnaraamat*. [Võrgumaterjal] Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Leitav: <https://www.eki.ee/dict/ekss/> [Kasutatud 25.02.2024]

Nolan, S., 2019. Lifting the lid on chaplaincy: A first look at findings from chaplains' case study research. *Journal of Health Care Chaplaincy*, 27(1), pp. 1-23.

Sihtasutus Kutsekoda, 2024. *Kutsestandardid: Hingehoidja, tase 6*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10776604> [Kasutatud 02.03.2024]